

T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**İŞİTME ENGELLİ BİREYLERDE RİTİMSEL
BECERİ GELİŞTİRMENİN PRAGMATİK
ETKİLERİ**

Semih TANGÜNER

Yüksek Lisans Tezi

Müzikoloji Anasanat Dalı

Ağustos, 2023
BATMAN
Her Hakkı Saklıdır

TEZ KABUL VE ONAYI

Semih Tangüner tarafından hazırlanan “İşitme Engelli Bireylerde Ritimsel Beceri Geliştirmenin Pragmatik Etkileri” adlı tez çalışması 14/07/2023 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy çokluğu ile Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzikoloji Anasanat Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan

Prof. Dr. Rohat CEBE

.....

Danışman

Prof. Dr. Rohat CEBE

.....

Üye

Doç. Dr. Gönenç HONGUR

.....

Üye

Doç. Dr. İlhami KAYA

.....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Prof. Dr. Osman PAKMA
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdür Vekili

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

İmza

Semih TANGÜNER

Tarih:14/07/2023

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İŞİTME ENGELLİ BİREYLERDE RİTİMSEL BECERİ GELİŞTİRMENİN PRAGMATİK ETKİLERİ

Semih TANGÜNER

BATMAN ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MÜZİKOLOJİ ANASANAT DALI

Danışman: Prof. Dr. Rohat CEBE

2023, 51 Sayfa

Jüri

Prof. Dr. Rohat CEBE

Doç. Dr. Gönenç HONGUR

Doç. Dr. İlhami KAYA

İşitme engelli bireylerde ritim eğitimi ve ritmik beceri geliştirme özellikleri üzerine yapılan bu çalışmada, işitme engelli bireylere uygulanan ritim eğitiminin işitme engelli bireylerin gelişim özellikleri üzerindeki etkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Dinleme ve dikkat gibi becerilerinin geliştirilmesi ve gelişimsel özellikleri açısından yaşlılarından geri kalmamaları amaçlanmıştır. 12 hafta süren çalışmalarda katılımcıların özelliklerine uygun ritim süreleri ve ritim formları düzenlenmiş ve bu çalışmalar 6 işitme engelli bireye uygulanmıştır. Bu araştırmadan elde edilen verilere göre; işitme engelli bireylerin sosyal yaşamlarındaki gelişim özellikleri ve müzik eğitimi üzerine geliştirilen ritim çalışmalarının bireylerin becerilerini, dil gelişimini, zihinsel gelişimini ve fiziksel gelişimini iyileştirdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İşitme, İşitme Engelli, Müzik, Ritim

ABSTRACT

MS THESIS

**THE PRAGMATICAL EFFECTS OF RHYTHMIC SKILL DEVELOPMENT
ON HEARING-IMPAIRED PEOPLE**

Semih TANGÜNER

**THE GRADUATE SCHOOL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCE OF
BATMAN UNIVERSITY
THE DEGREE OF MASTER OF MUSICOLOGY**

Advisor: Prof. Dr. Rohat CEBE

2023, 51 Pages

Jury

Prof. Dr. Rohat CEBE

Doç. Dr. Gönenç HONGUR

Doç. Dr. İlhami KAYA

In this study was conducted on rhythm education and rhythmic skill development features in hearing impaired children, and it was aimed to determine the effects of rhythm education on the developmental characteristics of hearing impaired children as it was applied to children without hearing impairment. It is aimed to develop skills such as listening and attention, and to ensure that they did not fall behind their peers in terms of developmental features. The study was carried out continuously with 6 hearing impaired people. Rhythm times and rhythm forms were applied. In this study musical training program which suitable for hearing impaired childrens characteristics had being applied for 12 weeks to 6 hearing impaired children. According to the data which obtained from this research; It had been found that the rhythm education program developed in the social life of the hearing-impaired children on the developmental characteristics of children and musical education improved their skills, language development, mental development and physical development.

Keywords: *Hearing, Hearing Impaired, Music, Rhythm*

ÖNSÖZ

Tezimin konusunu belirleme sürecinde hangi konu üzerine daha verimli çalışmalar yapabilirim sorusu doğrultusunda kendimce bir planlama yapmıştım. Tez danışmanım Prof. Dr. Rohat Cebe'nin araştıracağınız konunun farkındalık yaratacak ve topluma katkı sağlayacak bir konu olması gerektiği doğrultusundaki yönlendirmeleri, konu bulma noktasında fikirlerimin oluşmasına vesile olmuştur. Bu aşamadan sonra literatür taramasına başladım. Müzik, hayatımızın her alanında dinlemek ya da çalmak olarak biliniyordu. Fakat yaptığım araştırmalar sonucunda merak ettiğim: Peki işitme engelli bireyler bunu nasıl yapıyor? Ben enstrüman çalıyorum ve yapmış olduğum müziğin sesini duyuyorum. Ya duyamayanlar? sorularının zihnimde canlanmasına vesile oldu. Bu sorular ve olabilecek cevaplar doğrultusunda işitme engelli bireylerde müzik algısının hangi parametreler doğrultusunda şekillendiği, bu bireyler üzerinde uygulamalı ve özgün bir çalışma ortaya çıkarmanın faydalı olacağı doğrultusunda, işitme engelli bireylerde ritmik beceri konusunun araştırılması gereken ve topluma fayda sağlayacak bir konu olduğuna karar verdim. Bu sayede işitme engelli bireylerin sosyalleşmelerine katkı sağlayabileceğimi, yapılacak uygulamalarla bu bireylerin toplumdan soyutlanmamalarını, ben de yapabiliyorum diyebileceklerini hem onlara hem de topluma gösterebilecektim. Nietzsche'nin dediği gibi "Müziğin sesini duyamayanlar dans edenleri deli sanır." Müziği sadece kulaklarımızda değil tüm bedenimizde hissetmemiz gerektiği düşüncesiyle başladığım bu çalışmamda, işitme engelli bireylerin de duysal olarak olmasa da bedensel olarak aynı hisleri yaşayabilecekleri olgusu şüphesiz bir gerçektir.

Bu tezi yazmaya karar verdiğimde konuyu bütünleştirmenin büyük bir sabır ve itinalı bir çalışma gerektirdiğinin farkındaydım. Çalışmayı yapmam noktasında bana cesaret veren ve hiçbir zaman desteğini esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. Rohat CEBE'ye ve sevgili aileme teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca işitme engelli bireyler ile çalışmama imkan sağlayan Batman İşitme Engelliler Derneği Başkanı Mehmet Tahir GÜN'e, uygulama yaptığımız sırada işaret dili tercümanlığı yapan Nezahat KOMİ'ye, en önemlisi çalışmalarda göstermiş oldukları disiplin, özveri ve sabırlarından dolayı işitme engelli kardeşlerime, tez yazma sürecinde desteğini esirgemeyen Hatice Kübra BEKİROĞLU'na ve bu süreçte beni yalnız bırakmayan tüm dostlarıma sonsuz teşekkürlerimi arz ederim.

Semih TANGÜNER
BATMAN-2023

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR	viii
1.GİRİŞ	1
1.1. Amaç.....	2
1.2. Araştırmanın Yöntemi	3
2. ENGELLİ TANIMI VE BİÇİMLERİ	5
2.1. Engelli.....	5
2.2.Engellilik Biçimleri.....	5
3.SES, FREKANS, DESİBEL, ŞİDDET	7
3.1. Ses.....	7
3.2. Frekans.....	7
3.3. Şiddet.....	7
3.4. Desibel.....	7
3.5. İşitme Eşiği.....	8
4. İŞİTME ve KULAĞIN YAPISI	9
4.1. İşitme Nedir ve Nasıl Oluşur?	9
4.2. İşitme Engeli.....	9
4.3. Kulağın Yapısı.....	9
5. İŞİTME ENGELLİLERDE İLETİŞİM TEKNİKLERİ	11
5.1. İşitme Engellilerin Eğitimleri	13
5.2. Özel Eğitim Yöntemleri.....	14
6. MÜZİĞİN ÖNEMİ VE RİTİM	16
6.1. Müzik Eğitiminin Önemi.....	16
6.2. Beden Müziği.....	17
6.3. Ritim.....	16
6.4. Müzik ve Zihinsel Gelişim.....	18
6.5. Engelli Çocuklarda Müziğin Önemi.....	19

6.6. Ritim ve Müzik.....	20
7.UYGULAMA SÜRECİ.....	22
8. BULGULAR.....	37
9. SONUÇ.....	39
KAYNAKÇA.....	43
EKLER	46

1. GİRİŞ

Eğitim doğuştan başlayan bir süreç olup duyu organlarımız aracılığıyla sosyal yaşam içerisinde bireyin kendini geliştirmesi ve gerçekleştirmesini sağlayan bir olgudur. Çağdaş bir toplumun dayanağı bireylerin eğitim düzeyleriyle birlikte paralellik gösterir. Bu açıdan eğitim alanında meydana gelen sıkıntıların en aza indirgenmesi gerekmektedir. Ancak fiziksel, ruhsal vb. herhangi bir engeli olan bireylerin eğitimleri, sağlıklı bireylere göre daha kısıtlı ve farklı şekillerde gerçekleşir. Bu sebeple engeli olan bireylerin eğitimi daha “özel” yöntemler, yaklaşımlar ve materyaller ile gerçekleştirilir. Çünkü eğitimin daha sağlıklı bir şekilde gerçekleşebilmesi birçok duyu organının birbiriyle uyum içerisinde hareket etmesine bağlıdır. İşitme duyu organı bunların en başında gelmektedir.

Genel olarak engelli bireyler, özel olarak düşünüldüğünde de işitme engelli bireylerin topluma kazandırılması ve toplumda kendilerini ifade edebilmeleri için sosyal desteğin her alanda olduğu gibi müzik eğitimi alanında da yapılması gerekmektedir. Bu açıdan müzik eğitimi alanında yaşanan problemlerin tespit edilip, çözülmesi gerekir.

Bu çalışmanın, işitme engelli bireylerin müzik eğitiminde yaşadıkları sorunların tespit edilmesi ve bu sorunların giderilmesine yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesi, farkındalıklarının artırılması açısından önemli olduğu söylenebilir.

Müzik, bireyi ve toplumu besleyen başlıca yaşam ve kültür damarlarından biridir. Müzik kültürü ve müzik eğitimi, onu oluşturan - gerçekleştiren insanla birlikte gelişken ve dönüşken bir özellik gösterir. Müzik eğitimi ise bireye, kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli müziksel davranışlar kazandırma sürecidir (Uçan, 1996).

İnsanoğlu var olduğu andan itibaren kendini sonsuz sayıda farklı türden seslerle örtülü bir düzen içerisinde bulur. Bu düzen içerisinde var olan sesleri algılayıp yorumlamaya çalışır ve biçimlendirir. Bu anlatım biçimlerinden birisi de müziktir. Müzik, insanların duygu ve düşüncelerini ifade etmesinin yanı sıra toplumların kültürlerine yön verme ve gelecek nesillere bu kültürü yansıtmada da önemli bir yere sahiptir.

Müzik eğitimi, engelli ya da herhangi bir engeli olmayan bireylerin, sosyal ve kültürel çevre ile daha etkili iletişim kurabilmelerine yardım etmektedir. Bu nedenle, özel gereksinimli bireylerde sosyal ve kültürel alanda iletişim becerilerinin gelişebilmesi için müzik eğitiminin bireylerin hayatında çok önemli bir yer tuttuğu gözlenmektedir. Müzik dersi, öğrencilerin kendi aralarındaki iletişim ve paylaşımın yoğun olduğu, öğrencilerin kendilerini hem bireysel çalışmalarda hem de grup çalışmalarında ifade edebilmelerini sağlayan bir derstir.

Özel gereksinimli bireylerle yapılabilecek müzik çalışmaları, bireylerin sosyal, fiziksel ve zihinsel yönden gelişimlerine katkı sunar. Bunların dışında özgüven eksikliği hissettikleri farklı alanlarda da kendilerine güvenmelerini, başarı duygusunu hissetmelerini sağlamaktadır. Özel Eğitimde müzik etkinliklerinde özellikle ritim ve beden perküsyonu sadece çocukların müzik becerilerinin gelişimi için değil, aynı

zamanda fiziksel, sosyal, duygusal, bilişsel beceri ve yaratıcılıklarının gelişimi açısından da oldukça önemlidir. Engelli bireylerin topluma kendilerini kabullendirmeleri, arkadaş edinmeleri oldukça zordur. Müzik çalışmaları bireylerin bu zorlukları aşmasında oldukça önemli bir role sahiptir.

Çocuklar sosyalleşme süreci içerisinde kültürü öğrenir ve toplumun bir üyesi haline gelirler. Bu süreç doğumla başlar, ailenin çevre ve toplum konusunda verdiği bilgilerle sürer. Birey kendini ve başkalarını gözleyerek, değişik yer, zaman ve durumlarda nasıl davranması gerektiğini ve günümüzde yaşam becerileri dediğimiz becerileri sosyalleşme süreci içerisinde öğrenir. Bir diğer deyişle toplum içerisinde yaşamını sürdürebilmesi için bazı becerileri gösterebilmesi yani sosyal yeterliliğinin olması gerekir (Hops, 1983; Sukerman, 2000). Sosyal beceri gelişimi normal gelişim gösteren veya gelişim yetersizliği olan her çocuk için aynı derecede önemlidir. Yapılan araştırmalar işitme engelli çocukların sosyal becerilerinde yetersizlikler olduğunu göstermektedir (Antia ve diğ., 1993; Avcıoğlu; 2001; Cartledge ve Cochran, 1996; Hummel ve Schirmer, 1984; Sukerman, 2000; Tüy, 1999).

İşitme engellilerin sosyal etkileşimleri incelendiğinde, işiten akranlarına göre, sosyal beceri düzeylerinin düşük olduğu ve çevreleriyle yeterince iletişim kuramadıkları ve bu nedenle uyum ve davranış sorunları gösterdikleri belirtilmektedir. Genel olarak işitme engelliler, iletişim becerileri yetersiz olduğundan, sosyal olarak gelişmemiş ya da sosyal olarak geri olarak tanımlanmaktadır (Antia, 1985; Antia ve diğ., 1993).

İşitme engelli bireyler işitebilen kişilerden daha fazla akademik, sosyal, duygusal ve davranışsal problemler yaşamaktadırlar. İşitme engellilerin yaşadıkları davranış problemlerinin altında sosyal gelişimlerini etkileyen becerilerin eksik olması ya da bu becerilerin az gelişmiş olması yatmaktadır. Farklı derecelerde işitme kaybı olan bireyler girdikleri sosyal ortamlar ve farklı çevrelerde uyum sorunu yaşamaktadırlar. Ortama uyum sağlamaları kendilerini güvende ve rahat hissetmelerine bağlıdır bu da belirli bir zamanın geçmesi neticesinde mümkündür. Bireyler yaşamları boyunca akademik ve sosyal yönden aktif olmak durumundadırlar. Özellikle engelli bireylerin yaşam boyu sosyal becerilerini geliştirmeleri ve bu becerileri doğru kullanabilmeleri yaşam kalitelerini arttırmaları açısından oldukça önemlidir.

1.1. Amaç

Özürlü bireyler temel eğitim ilkeleri doğrultusunda genel eğitim, özel eğitim ve mesleki eğitim görme haklarını kullanabilmektedirler.

5378 sayılı Özürlüler Kanunu'nun 15. Maddesinde "Hiçbir gerekçeyle özürlülerin eğitim alması engellenemez. Özürlü çocuklara, gençlere ve yetişkinlere, özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, bütünleştirilmiş ortamlarda ve özürlü olmayanlarla eşit eğitim imkanı sağlanır." İbaresini yer almaktadır.

Özel eğitim hizmetleri 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve 31.05.2006 tarih ve 26184 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren "Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği" nde belirtilen esaslar doğrultusunda yürütülür.

Engelli bireylerin müzik çalışmalarını incelediğimizde, bireylerin sosyal yaşamda karşılaştıkları zorluklar ve bu zorluklar neticesinde yaşamış oldukları psikolojik

tahribatlar sebebiyle çalışmalarına ilk etapta kaygı ile başladıklarını ve bu kaygılarının atlatılabilmesi için büyük emek ve zaman harcamak gerektiği görülmektedir. Engelli bireylerin sosyal yeterliliklerinin gelişmesini artırmak amacıyla yapılan çalışmalarda bireylerde özgüven duygusunun gelişmiş, bireylerin eskisine göre daha girişken, çevresine güven duyan, iletişim becerisi gelişmiş, sorumluluk alabilen ve sorumluluklarını yerine getirebilen bir gelişim hedeflenmektedir.

Giriş bölümünde de belirtildiği üzere müzik dili evrenseldir ve tüm bireyleri kapsayan faaliyetleri de içerisinde bulundurmaktadır. Ritim eğitimi belirli bir yaşa kadar özellikle küçük yaş gruplarında oldukça etkili bir öğretim yöntemidir. Engelli bireylerde ritim eğitimi planlı ve programlı bir şekilde devam ederse herhangi bir engeli bulunmayan akranlarına yakın bir seviyeye ulaşabilmeleri sağlanır, standart bir eğitime göre daha verimli bir eğitim ve öğrenme gerçekleşebilir.

Benzer konuyla ilgili daha önceden yapılmış araştırmalara bakıldığında uygulamadan uzak bir veri ve ağırlıklı olarak sayısal veriler, konuyla ilgili makaleler ve araştırmalar yer almaktadır. Bu konunun diğer çalışmalardan farkı ise daha önceden yapılan araştırmalara göre engelli bireylerle doğrudan iletişime geçilip, yüz yüze bir eğitim gerçekleştirilerek belli bir süre sonra araştırmanın kişiler üzerindeki etkisi ve faydaları gözlemlenmiştir.

Özel gereksinimli bireyler üzerinde yapılan müzik eğitimi çalışmalarının değerlendirilmesi ve belirtilen amaçlar doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

- 1-Engelli bireylerde müzik eğitiminin kullanım amacı nedir?
- 2- Hangi düzeyde engeli olan bireyler ile ne tür çalışmalar yapılmıştır?
- 3- Müzik eğitimi konusunda yapılan çalışmalarda, hangi araştırma, yöntem ve metodlar kullanılarak değerlendirilmiştir?
- 4- Müzik eğitimi alan bireylerde bu eğitim ne gibi faydalar sağlamış, hangi davranış değişikliklerine yol açmıştır?
- 5- Eğitimin sonunda ne tür avantajlı ve dezavantajlı durumlar ortaya çıkmıştır?

1.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın Modeli

Araştırmamız nitel araştırma yöntemlerinden olan gözlem verilerini toplama ve yorumlama yöntemi ile ele alınmış olup sonuçlar belirlenirken bu konuda daha önce yapılmış olan çalışmaların sonuçları da göz önünde bulunduruldu. Araştırma konusunu Batman ilinde bulunan işitme engelli bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Batman ilinde bulunan işitme engelliler derneğine kayıtlı sıfır işitme engeline sahip bireyler arasından basit örnekleme yöntemi kullanılarak rastgele seçilen 6 öğrenci oluşturmaktadır. Rastgele seçilmiş olan daha önce herhangi bir müzik eğitimi içerisinde bulunmamış 6 öğrenci ile her hafta farklı kazanımları içeren 12 haftalık ders uygulanarak sırasal analiz yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri Batman ilinde Batman Belediyesi aracılığıyla ulaştığımız Batman İşitme Engelliler Eğitim Kültür Gençlik ve Spor Derneğinin işitme engelli 6 öğrencisi önceden planı hazırlanmış ara vermeden yapılan 12 haftalık hissederek ritim ve müzik öğretme derslerinde yapılan gözlemlerle toplandı. Uygulama sürecinde öğrencilere müzik ve ritim ile ilgili derecelendirme ölçeği anket şeklinde uygulandı. Gözlemler sonucunda elde edilen veriler belirli alanda daha önceden yapılan çalışmaların sonuçlarının da bulunması ile karşılaştırılarak yorumlandı. Toplanan veriler ile araştırmanın bulgu ve sonuçlar yazıldı.

Önem

Bu araştırmanın önemi; engelli bireylerde müziğe yaklaşımı belirleyip bu konuda onları destekleyerek ilerleyen dönemlerde engelli bireylerin müzik çalışmalarına katkı sağlamaktır. Toplumda kendilerini soyutlamamaları gerektiği ve akranlarının yapmış olduğu müzikal becerilere erişebileceklerini gösterebilmektir. İşitme engelini müziği hissetmeye engel olmadığını fark ettirmektir. Engelli bireylerin özgüvenli olması ve birbirleriyle ve toplumdaki diğer bireylerle sosyalleşmesi açısından önem arz etmektedir.

Araştırma konusu işitme engelli bireylerin eğitim sürecinde özel eğitim öğretmenlerine kazanım planlama açısından destekleyici, uygulama sürecinde ise katkı sağlayıcı olmaktadır.

Sınırlılıklar

Bu araştırmayı Batman ilinde bulunan işitme engelli bireyler oluşturmaktadır ve 12 hafta boyunca 6 öğrenci ile yapılan derslerden sonuçlar elde edilmiştir. Bu sebeple araştırma seçilen kişilerden toplanan veriler ile sınırlıdır.

Aynı zamanda araştırmadaki bireylerin yaş dağılımının farklı olması da araştırmayı kısıtlamaktadır. Araştırmanın araç ve gereçleri sadece vurmali enstrümanlardan oluşmaktadır. Ayrıca araştırma verileri toplanırken eğitmen aynı zamanda aktif gözlemci rolünü üstlendiğinden araştırma ders esnasında yapılan gözlemler ile sınırlıdır.

2. ENGELLİ TANIMI VE BİÇİMLERİ

2.1. Engelli

Engellilik, fiziki yönüyle, temel yaşam becerilerinin bir ya da birden fazla sınırlılığı ile bilinmektedir. Temel yaşam aktiviteleri, 1990'da Amerika'da yürürlüğe giren Amerikalı Engelliler Yasası tarafından "solunma, konuşma, işitme, yürüme, görme, el becerileri, öğrenme, çalışma ve kendine bakma" olarak sınıflandırılmıştır. Engellilik aynı zamanda zihinsel veya fiziksel yetersizlik olarak da tanımlanmaktadır. (Güler, 2005).

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun Engelli Kişilerin Hakları Bildirgesi'nde engelli: "Herhangi bir engel taşımayan bir kişinin sosyal hayatında kişisel ihtiyaçlarını kendi başına yapabileceği işleri, bedenlen veya ruhsal yönden becerilerinin doğuştan ya da sonradan meydana geldiği herhangi bir noksanlık sonucunda yapamayanlar." olarak tanımlanmaktadır.

5378 Sayılı Özürlüler (Engelliler) Kanunu da engelliliği doğum sırasında veya doğum sonrasında herhangi bir sebeple zihinsel, bedensel, duysal, ruhsal, ve sosyal yeteneklerini çeşitli seviyelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılamada zorluk çeken; korunma, bakım, rehabilitasyon danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişiyi "özürlü" olarak tanımlamıştır. Genel bir ifadeyle engel ve engellilik, fiziksel ya da zihinsel fonksiyonlarının birinin ya da birden fazlasının, kalıcı bir boyutta kaybedilmesi veya eksik olmasıdır.

2.2. Engellilik Biçimleri

Duyusal Engellilik: Tıbbi olarak psikolojik hastalıklar olarak bilinen bu hastalıklar, sosyal alanlarda çevreye uyumu zorlaştırdığı için engellilik olarak kabul edilebilmektedir. Şizofreni, davranış bozuklukları, duygusal ve ruhsal bozukluklar bunlardan bazılarıdır (Güler, 2005).

Zihinsel Engellilik: Doğum öncesi, doğum esnası ve doğumdan sonra çeşitli sebeplere bağlı olarak, zihinsel fonksiyonlarda normal bireylerden azımsanmayacak kadar gerilik ve bunun dışında uyumsal davranışlarda da eksiklik gösterme durumu olarak adlandırılmaktadır (Güler, 2005).

Zihinsel gelişimde ortaya çıkan yavaşlama, bekleme ve gerileme sebepleriyle davranış ve uyum bakımından da akranlarına göre sürekli gerilik ve daha yüksek oranda devamlı fonksiyon ve yeti kaybı yaşanan engel durumudur. Angelman Sendromu, Otizm ve Down Sendromu zihinsel engelliliğe sebep durumlardandır.

Fiziksel Engellilik: Bazı hastalıklar, tümörler, travmalar, kazalar veya doğum sırasında oluşabilecek anomaliler sonucunda, kas ve iskelet sisteminde işlev kaybı oluşan çocuklar fiziksel (ortopedik) engelli olarak tanımlanmaktadır.

Şekil bozukluğu, kemik hastalığı, kas güçsüzlüğü, hareket zorluğu çeken, felçli olan kişiler fiziki yönünden engelli olarak kabul edilmektedir. Fiziki boyutta herhangi bir engeli olan çocuklar, günlük yaşam etkinliklerini destek almadan kendi başlarına gerçekleştiremediklerinden, çevrelerindeki desteğine bağılıdır. Sosyal hayatta karşılaştıkları bu kısıtlamalar engelli bireylerin kendini işe yaramaz ya da yetersiz hissetmesine, yalnızlık, depresyon gibi olumsuz duygulara kapılmasına sebep olmaktadır. Engellilik durumu hem ailenin hem de çocukların fiziksel, duygusal, sosyal bakımdan olumsuz olarak etkilenmelerine ve türlü problemlere maruz kalmalarına neden olmaktadır. Görme bozukluğu, işitme kaybı, konuşma ve ortopedik engelliler, devamlı hastalığı olanlar bu gruptadır.

Bu tezde ayrıntılı olarak üstünde durulacak konu fiziksel engelli grubuna ait olan ve ikinci bir engeli bulunmayan doğuştan işitme engelli bireylerdir.

Bu bağlamda önce ses, işitme kavramını açıklamak ve daha sonra genel olarak “işitme engelliler” ile ilgili kısa açıklamalar yapmak ve bunları belli kategoriler altında değerlendirerek ilerlemek faydalı olacaktır (Güler, 2005).

3. SES, FREKANS, DESİBEL, ŞİDDET

3.1. Ses

Ses, titreşebilen bir maddenin (ör. Gerilmiş bir tel) gerekli enerjiyi sağlayan bir uyarıcı tarafından harekete geçirilmesi ile oluşur (Göktepe, 2013). Bu enerji türü titreşimle oluşur ve dalgalar halinde yayılır. İki ucundan tutulan gergin bir telin ufak bir vuruş veya çekmeye bağlı çıkardığı ses, bunların hava içinde yaptığı, titreşim denilen hareket sonucunda oluşur; havada yayılarak kulağa gelen ses dalgaları ile duyulur. Sesin oluşabilmesi için gerekli temel iki unsur uyarıcı ve titreşimdir. Ses dalgaları, durgun suya atılan bir taşın meydana getirdiği su dalgaları gibi, konuşma, müzik ve çevre sesleri biçiminde kulağımıza gelen, dalga hareketi adı verilen fiziki olaylardan biridir.

3.2. Frekans

Frekans, bir saniyelik sürede oluşan titreşim sayısına denir ve birimi 'Hertz (Hz)'dir. Yani bir nesne saniyede 100 titreşim yapmış ise frekansı 100 Hz'dir. İnsan kulağı 20 Hz ile 20000 Hz arasındaki sesleri algılayabilir. Bu da yaklaşık 10 oktavlık bir aralığa denk gelir. (Göktepe, 2013). Frekansın büyüklüğü, kulakta oluşan ses tonunun azalıp artması izlenimini verir. Titreşim sayısı çok olan sesler tiz ,ince, titreşim sayısı az olan sesler ise pes ,kalın, olur. Bir sesin kalın (bas) ya da ince (tiz) olması bir saniyedeki titreşimiyle ilgilidir. Ses bir saniyede ne kadar az titreirse o kadar kalın, tam tersinde ise ince olur.

3.3. Şiddet

Titreşim ile sesin artıp azalan duyulma ölçüsüne sesin şiddeti denir. Şiddetin ölçü birimi desibel olarak bilinmektedir. Sesin şiddeti, titreşen cismin titreşim genişliğine bağlı olarak değişmektedir.

3.4. Desibel

Temel olarak sesin şiddetini ifade eden, ses ve sinyal ölçümleri için kullanılan logaritmik bir birimdir. Desibel dB şeklinde kısaltılarak kullanılır (Ünen, 2007). İnsan kulağı için işitme aralığı 0-120 dB arasındadır. Bazı seslerin desibel değerleri Tablo-1'de gösterilmiştir.

Tablo-1 Bazı seslerin desibel değerleri

Fısıltı sesi	30	Db
Konuşma sesi	40-60	Db
Bağırma sesi	80-90	Db
Uçağın kalkışı	120-140	Db
Tüfek patlaması (yakın mesafe)	130	Db

3.5. İşitme Eşiği

Bir ses uyarısının ancak işitebildiği, sesin sessizlikten ayırabildiği noktanın, desibel ve hertz olarak ifade edilmesidir. Bireyin bir ses tonun işitebildiği en düşük ses seviyesi, bireyin o frekans için işitme eşik seviyesidir.

4. İŞİTME ve KULAĞIN YAPISI

4.1. İşitme Nedir ve Nasıl Oluşur

Atmosferde meydana gelen ses dalgalarının kulağımızda toplanıp, işitme sinirleriyle beyindeki merkezlere ulaşır karakter ve anlam kazandığı süreç işitme olarak adlandırılır. İşitme sistemi; dış, iç kulak ve orta kulak ile merkezi işitme yolları ve işitme merkezini kapsayan geniş bir sistemdir (Özdemir, 2006).

Seslerin duyulabilmesi için iç kulakta bulunan ve asıl işitme yapımız olan korti organına iletilmesi gerekmektedir. Ses, maddelerin titreşiminden dolayı oluşan uzunlamasına dalgalardır. İnsan kulağı 16 ile 20000 Hz arasındaki sesleri işitebilir. İki sesi birbirinden ayırabilme yeteneği, seslerin saniyedeki titreşim sayısına bağlıdır (Özsoy, Yahya ve Özyürek, Mehmet ve Eripek Süleyaman, 1992).

4.2. İşitme Engeli

Bir insanın işitme eşik değerinin, herhangi bir frekansta odyogram üzerindeki sıfır eşiğinden belirli derecede değişmesi işitme kaybının göstergesidir. İşitme testinin sonucunda herhangi bir bireyin ulaşmış olduğu sonuçlar normal işitme eşik değerlerinden belirli derecede farklı olması, bu işitme kaybının derecesi kişinin sosyal yaşamda dil becerisi edinmesine ve eğitim hayatını engelleyici derecede işitme engelinin varlığından söz edilir.

Bir bireyin işitme hassasiyeti kişinin çevresiyle uyumunda, bireyin gelişiminde iletişim görevlerini gerektiği kadar yerine getirememesi durumudur. Bireylerin duyum hassasiyetindeki zayıflama, dışarıdaki sesleri algılamakta güçlük çekme, kulakta çınlama ve vızıldama gibi seslerin duyulması işitme kaybı olarak tanımlanmaktadır. (Özsoy, Yahya ve Özyürek, Mehmet ve Eripek Süleyaman, 1992).

4.3. Kulağın Yapısı

İşitme organımız olan kulak 3 bölümden oluşur.

Dış Kulak

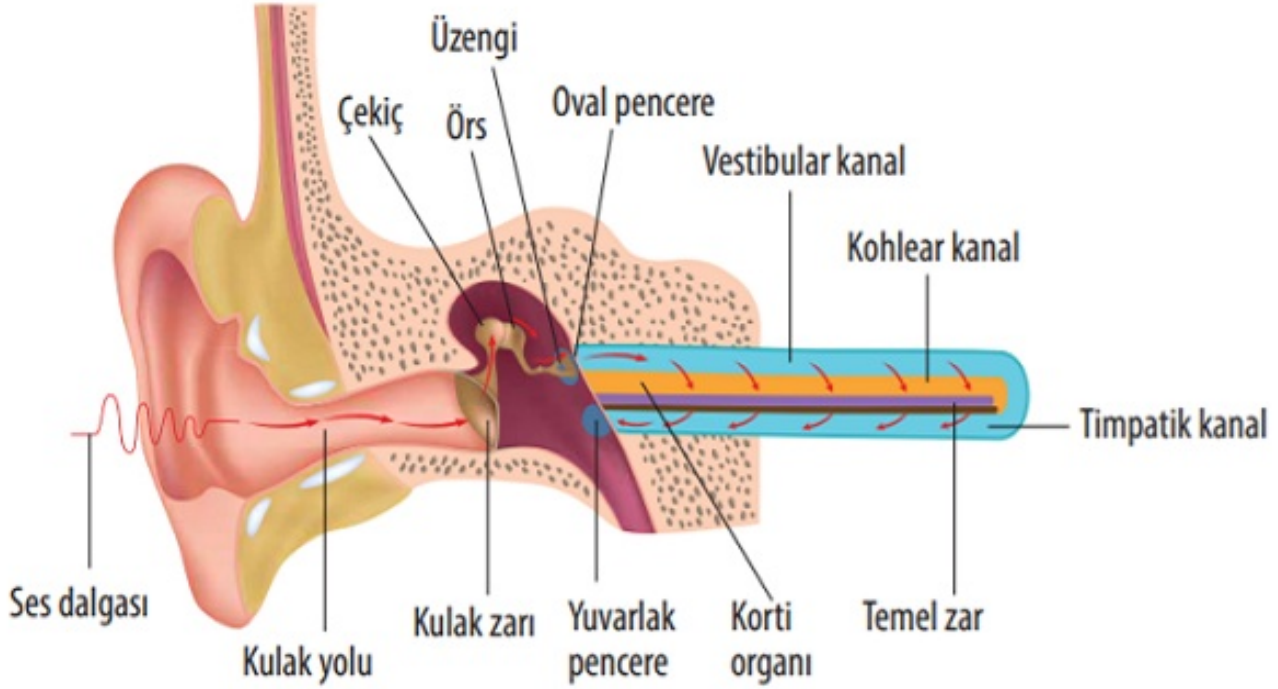
Dış kulak, kulak kepçesi ve kulak yolundan meydana gelir. Kulak kepçesi, ses dalgalarını toplayarak sesin kulak içine girmesini sağlar ve kulak zarı sayesinde sesin şiddetinin artışı sağlanmaktadır. Kulak yolu, kulak kepçesinden kulak zarına kadar uzanan 25 mm. Uzunlukta bir kanaldır. Kulak zarı bu kanalın sonunda yer alır ve sesi titreştirerek orta kulağa iletir.

Orta Kulak

Dış kulaktan kulak zarı ile ayrılır. Küçük bir boşluk halindedir ve geniz ile arasında basıncı dengeleyen östaki borusu bulunur. Orta kulakta ayrıca vücuttaki en küçük kemikler olan çekiç, örs ve üzengi adı verilen üç kemikçik bulunur. Bu kemikler bir ses iletim zinciri oluşturmaktadır. Orta kulak, içerdiği bu yapıların da katkısıyla kulak zarına gelen sesin şiddetlenerek iç kulağa aktarılmasını sağlar.

İç Kulak

İç kulak hem işitme hem de dengeden sorumludur. İç kulakta bulunan yarım daire kanalları sayesinde beyincik ile koordineli bir şekilde vücudun dengesi sağlanır. Salyangoz şeklindeki yapıdaki korti organı ise asıl işitme organımızdır. Burada işitmenin gerçekleştiği kohlear kanal, iç kulak sıvılarını ve tüy hücrelerini içerir. Ses titreşimleri, dış kulaktan orta kulağa ve daha sonra da iç kulak sıvılarına iletilir. Gelen ses işitme sinirleriyle beyindeki işitme merkezine taşınır. İşitme olayı gerçekleşir (Özsoy, Yahya ve Özyürek, Mehmet ve Eripek Süleyaman, 1992)

Şekil 1 Kulağın Yapısı

5. İŞİTME ENGELLİLERDE İLETİŞİM TEKNİKLERİ

Kaba sayılmayacak şekilde dikkati çekmek için yapılabilecek birkaç temel seçenek var:

- Kişinin görüş açısı içinde bulunmak
- Kişinin omzuna hafifçe dokunmak

Mümkün oldukça tercihin hep ilk seçenek olması avantaj sağlayacaktır. Onlarla göz göze temas kurma şekli çok önemlidir ve konuşmaya olan ilgiyi belirler. Göz teması ayrıca onların dikkatini çektiğimizi ortaya koyar. Asla yüzlerine doğru el, kol hareketleri sallanmamalıdır. Bunun yanı sıra farklı iletişim yöntemlerine açık olmak gerekir. Örneğin işitme engelli bir arkadaşımız varsa, elimizde her zaman bir kalem ve kağıt bulunmalı. Yazı yazarak o an daha hızlı ve kuvvetli iletişim sağlayabiliriz. Ayrıca, bulunan ortamda gelen fazla gürültünün farkında olup ve eğer ağır işiten biriye gürültüden uzaklaştırıp daha sakin bir ortama sürüklemek gerekir.

İşitme engelli kişiler dudak okuyabilir. Konuşurken onların görüş alanında kalıp dudak okuyabilmelerine yardımcı olunmalıdır. Konuşmaya başladığında, dudak hareketlerinin abartılmadan ya da mırıldanmadan iletişime geçilmelidir. Ne şekilde iletişim kurulursa kurulsun sabırlı olunmalıdır.

İşitsel Yöntem

Sadece işitme duyusu kullanılarak iletişimin öğretildiği yöntemdir. Bireylerin dil kazanımına doğal ortamda ulaşması sağlanır. Bu yöntemde işitme cihazlarının önemi azımsanmayacak kadar çoktur. Fakat çocuk ile iletişim sırasında sadece işitme duyusunu geliştirici etkinlikler ve iletişim yöntemlerinin tercih edildiğinden diğer yöntemlerden farklıdır. Doğal işitsel-sözel yaklaşımdan en önemli farkı, dinleme becerisinin gelişimini engellediği düşünüldüğünden dudak okuma, parmak alfabesi gibi yöntemler, kullanılmaz. Birey ile iletişimde sadece cihaz kullanılarak işitme duyusu kazanmayı hedef alır (Clark, 1989).

İşaret Yöntemi

İşaret yöntemiyle ilgili iki farklı teknik bulunmaktadır. İşaret dilini kullanarak ve parmaklar ile heceleme tekniğidir. İşaret dilinde parmaklarla oluşturulan işaretler bireylerin düşünce ve objelere benzetilmeye çalışılır. Özellikle işitme engeli çok ileri boyuta gelmiş engelli ve total işitme engelli olan bireyler tarafından kullanılan önemli bir iletişim tekniğidir (Polat, 1995).

İşaret Dili: Çeşitli objelerin, fikirlerin, duygu ve düşüncelerin parmaklarla yapılan çeşitli işaretlerle anlatılmasından oluşan bir yöntemdir. Konuşma dilinden farklı ve kendi gramer kuralları olan bir dildir.

Parmak Alfabeti: Belirli bir dilin mevcut alfabesindeki harflerin parmaklarla çeşitli hareketlerle görünür hale getirmeyi hedefler. Parmak alfabeti yöntemiyle işitme engelli bireylerin parmaklarıyla havada yazı yazarak birbirleriyle iletişime geçmeleri sağlanmaktadır.

Sözel İletişim Yöntemi

Bu yöntem ile işitme engelli bireyler işitebilenler gibi ana dillerini kazanabilir ve işiten bireylerdeki dili kazanma süreçlerini geç de olsa takip edebilirler. İşitme kaybı olan bireyler çevrelerindeki bireylerle anlamlı etkileşim yolu ile ana dillerini geliştirebilirler. Bu yöntem işitsel eğitim ve dudak okuma tekniği olarak bilinir. İşitsel eğitim; işitme cihazı kullanan engelli bireylerin dinleme noktasındaki yeteneklerini geliştirmesine ve bu kazanımı elde etmesine yardımcı olur. Engelli bireyler kullandıkları işitme cihazı yardımıyla duydukları sesleri tanıyıp anlar ve ayırt edebilir.

İşitme kaybından dolayı meydana gelen kısıtlamaları ortadan kaldırabilmek için işitsel ve görsel eğitim programları iki farklı hedefe yönelik kurulmalıdır. Başta engelli bireylerin yakın çevresinde ortaya gelebilecek her türlü ani farklılıkları ve çeşitli seslerin farkında olma eğitimi bireye aşılmalıdır. Daha sonra, programlar işitme kaybı olan bireylerin sözel işaretleri fark etmesi ve doğal iletişim yöntemini kullanarak diğer bireylere duygu, düşünce ve fikir alışverişi yapabilmesi noktasında, konuşma becerilerini geliştirilebilir. Sözel iletişim yöntemlerinden biri olan dudak okuma ise görülen uyarıcıların bireyler tarafından konuşma olarak algılanmasıdır (Polat, 1995).

- İşaret dilinin konuşma öğrenimine kıyasla daha kolay öğrenilmesinin sebebi sözel dil gelişimini engelleyebileceğinden dolayı sözel iletişim yönteminde işarete yer verilmemesidir.

- Sözel iletişim yönteminde işitme eğitimi, dudaktan okuma ve konuşma öğretimine yönelik yapılmaktadır.
- İşitme noktasında eksiklik yaşayan herhangi bir bireyi, ana dilini konuşabilmesi için ve konuşulanları kolaylıkla anlayabilecek duruma getirmeyi hedefleyen bir yöntemdir.
- İşitme, sözel iletişim tekniğinde dil kazanımını geliştirmek için en temel duyu olarak kullanılmaktadır.

İnsan, iletişimin müzikte, müziğin ise iletişimde bir araç olarak kullanılmasını sağlamaktadır. Böylece hem müziği hem de iletişim araçlarını geliştirmiştir. İletişim, seslerden oluşan sanat eseri olarak ele alındığında ise müziksel iletişim “Duygu, düşünce, izlenim veya tasarımları veya bunları içeren davranışları belirli güzellik anlayışına göre birleştirilmiş seslerden oluşan estetik bütünlerle kurulan belli ilişkiler yoluyla ortaklaşma ve paylaşma süreci” olarak belirtilmektedir (Uçan, 1996).

İletişim sayesinde insanoğlu birbirini daha iyi anlamaya başlamış, bu iletişimde ise daha çok bireysel yeteneklerini öne çıkarmıştır. Toplumsal ve kültürel bir varlık olan insan, bu özelliklerinin dışa vurumu olarak ortaya çıkan yetenekleri dâhilinde kendini anlatma ve iletişim kurmada sanatsal yaklaşımlardan faydalanmıştır (Cemalcılar, 1988).

5.1. İşitme Engellilerin Eğitimleri

Türkiye'de işitme engelliler eğitimi, ilk olarak 1889 yılında İstanbul ilinde Ticaret Mektebi'nde başlamıştır. 1912 de işitme engelli öğrenciler Darûlaceze'ye nakledilmiş, 1926 yılında ise bu öğrenciler İzmir'e gönderilmiş ve okul böylece son bulmuştur. İkinci işitme engelliler okulu 1923 yılında İzmir'de açılmıştır. İzmir'deki bu okul 1924-1925 yılında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlanmıştır. 1951 yılından bu yana işitme engellilerin eğitimi Milli Eğitim Bakanlığını tarafından sürdürülmektedir.

Bugün Milli Eğitim Bakanlığını bağlı olarak 2019 itibariyle; Adana, Afyon, Amasya, Ankara, Antalya, Aydın, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Edirne, Elazığ, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Isparta, İstanbul, İzmir,

Kahramanmaraş, Kastamonu, Kayseri, Kırıkkale, Kırşehir, Kocaeli, Konya, Kütahya, Malatya, Mersin, Niğde, Ordu, Rize, Samsun, Sivas, Trabzon, Van, Zonguldak illerinde eğitimleri sürdürülmektedir.

Günümüzde engelli çocuklar normal yaşlılarıyla aynı eğitim olanaklarına sahiptir. İşitme engelli çocuklar da işiten yaşlıları gibi okul yaşı geldiğinde eğitim alabilmeleri için okul öncesi, ilköğretim, ortaokul, lise okullarına ya da işitme engelliler okullarına gidebilmektedirler.

Kaynaştırma eğitimi, engelli bireyleri sosyal hayata katabilme düşüncesinin ürünüdür. Kaynaştırma eğitimiyle okul hayatından başlayarak normal bireylerle iç içe olan engelli bireylerin, sosyal hayata atıldıkları zaman, sosyal hayat içerisinde zorluk çekmeyeceği düşünülmektedir. Özel eğitimde kaynaştırmanın temel amacı bireyleri normal hâle dönüştürmek değildir. Çocuğun merak, beceri, ilgi ve yeteneklerini en güzel şekilde değerlendirmesini sağlayarak, onun toplum içinde yaşayabilmesini kolaylaştırmaktır. Bununla birlikte rehberlik araştırma merkezlerinde engel türlerine göre tanılama yapıp yine rehberlik araştırma merkezi yerleştirme kararıyla zihinsel engelliler, görme engelliler ve işitme engelliler okullarına yerleştirilmektedirler.

Buna rağmen her çocuğun ilgi, algı, yetenek gibi bireysel farklılıkları vardır. Bu farklar, öğrencinin bilişsel, duyuşsal, hazır bulunuşluluk, çevresel, bedensel ve zihinsel farklılıklarından kaynaklanır. Engellilik de bir farklılık olduğuna göre, çocuğun engel durumuna göre öğrenme ortamı ve olanağı yaratılmalıdır. Çünkü her çocuk öğrenme kapasitesiyle doğar. Öğrenme kişilerin davranışlarıyla ilgilidir. Davranış ise, organizma tarafından yapılan her türlü hareketi ifade eder (Saban, 2005).

5.2. Özel Eğitim Yöntemleri

İşitme engelli bireylerin, engellerine bağlı meydana gelen farklılıkları daha çok iletişim noktasındaki eksiklikleridir. Bu sebepten dolayı işitme engellilerin eğitimlerinde bu bireylere iletişim becerileri kazandırmak ve bu eksikliği en uygun biçimde gidermek ön plana çıkmaktadır.

Sözlü iletişim yöntemleri içinde bulunan işitme eğitimi, dudaktan anlama, konuşma ve ses eğitimi uygulamalarının müzik eğitimi içinde yer alması, müzik eğitiminin işitme engelliler üzerindeki önem ve etkisini bir kere daha göstermektedir (Özsoy ve ark, 1992).

6. MÜZİĞİN ÖNEMİ VE RİTİM

6.1. Müzik Eğitiminin Önemi

Müzik, temelde belli müziksel etkinlik ve etkileşimler ile bireyin ve toplumun estetik ihtiyaçlarını, sanatsal güdüsünü karşılamayı, beğenisini (zevkini) geliştirmeyi, müziksel yaşamını daha sağlıklı ve daha etkili kılmayı amaçlar. Böylece kişinin bireysel ve toplumsal düzeyde özel ve genel yaşamının daha mutlu olmasına katkı sağlar (Say, 2001).

Müzik eğitiminde asıl olan duyduğunu ve gördüğünü taklit etmektir. Çalınan ritmi ya da melodiyi birinden taklit etmesini istemek, belki de o insanın müzik yeteneği olup olmadığını anlamının en basit yoludur. Hayatın ve müziğin kurumsallaşmadığı usta çırak dönemlerinden bugüne; nota yazım sillerinden, eğitim-öğretim metotlarına kadar çok şey değişse de bu gerçek değişmemiştir. Fakat görünen o ki insanlık için bu yeterli gelmemiş, yeni bir yazı ve eğitim modeli geliştirilmiştir. Yani nota. Porte, anahtar, nota değerleri, tekrar işareti, parmak numaraları vb. Müzik öğretimi belli bir amaç doğrultusunda müziksel öğretme ve öğrenmeyi planlama, başlatma, yönlendirme, kolaylaştırma, gerçekleştirme ve denetleme süreci olarak tanımlanabilir (Say, 2001).

Müzik eğitimi, müzik yapacak bireye yapacağı müziğin ilk başta düzenini ve disiplinini öğretmektedir ve aynı zamanda kişiye yapabileceğinin en mükemmelini yapmasına yöneltmektedir. Bir çocukta sorumluluk, disiplin, düzen ve çalışma bilincinin gelişmesi en doğal ve basit bir şekilde vermenin yolu müziktir diyebiliriz. Çünkü düzen ve disiplinin kendisi müziğin tam olarak içindedir. Ritim, melodi ve müziğin içeriği uyumsuz olamayacağı için müzik sevgisini kazanan çocuklar kendiliğinden kurallara uyarak müzik sevgisiyle birlikte o disiplini benimser.

Müzik çalışmaları çocuğun hayal gücünü geliştirir. Günlük ritimsel ve melodik alıştırmalar, özellikle beyinin korteks bölgesindeki sinir merkezlerini etkilemektedir. Çocuktaki tepkilerin olumluluğu, günlük etkinliklerin koordinasyonu bu etkiye bağlanmaktadır (Baysal, 1983).

6.2. Beden Müziği

Beden müziği, beden perküsyonu veya beden ritmi... Her üç kavram da hemen hemen aynı olayı anlatmaktadır. Beden müziği el çırpma, el vurma, adım ve vokal gibi beden sesleriyle yaratılan müzik ve hareketlerdir (Terry, 2002). Beden müziğinde benlik, akıl ve beden birlikte görsel ve duysal bir sunum ortaya koyar. Görsellik ve duysallık arasında eşzamanlı bir bütünlük vardır, çünkü ses ve görüntü aynı hareketlerden ibarettir. Birden fazla katılımcının olduğu ortamlarda uyum da gereklidir. Görsel ve duysal beden hareketleri kolaydan zora müziği göstermeye imkan tanır.

Beden müziğinin enstrümanı beden, çıkarttığı sesler ise beden sesleridir. Beden sesleri, ses çıkarmanın ilk aşamasıdır ve sessel kimliği keşfetmeyi sağlar. Bu sebeple beden seslerini tanıyıp tanımlayabilmek gerekir. Keith Terry, Doug Goodkin, Sandy Silva, Fernando Barba ve Tugay Başar'ın beden müziği eğitiminde beden seslerini tanımlamak için kullandığı şak-tak-güm-pat gibi hecelerden oluşan diller vardır. Stepçi Lila Patronio da bir iki step figürü gösterdiği sırada ayak seslerini çi ve bum; Sandy Silva ise tap-step-toe-chug heceleriyle anlatmıştır. Beden seslerinin adlandırılması hareket sırasını anlatmak, akılda tutmak ve kaydetmek açısından kolaylık sağlar.

Ritim çalışmaları bedensel ve zihinsel olarak bireye azımsanmayacak derecede katkı sağlar. Ritim duygusu kişide doğuştan geldiğinden bireyler ritim çalışmalarından da keyif alır. Ritim çalışması ellerle veya ritim aletleriyle yapıldığı zaman ritim tamamen hissedilir. Ritim çalışmalarında parmak şaklatmak, ellerle alkış tutmak, dizlere vurarak çıkarılan sesler kişinin kendi bedenini tanımasına olanak sağlayarak motor gelişimini de olumlu etkiler.

- Kişide takım çalışması becerilerini geliştirir.
- Beden-zihin koordinasyonu ve odaklanma-dikkat artışı sağlar.
- Refleks ve beden hakimiyeti aynı zamanda ritim duygusunu geliştirmede etkilidir.
- Zihinsel koordinasyon,duyu organlarının aktif koordinasyonunda önemli gelişme gösterilebilir.
- Rehabilitasyona ihtiyacı olan bireyler içinde etkili aktiviteler bütünüdür.

6.3. Ritim

Ritim Yunanca kökenli bir kelime olup, vuruşların düzenli aralıklarla tekrarlanmasını ifade eder.

Ritim, bir dizede, notanın vurgusunu, uzunluğunu, kısalığını veya ses karakterlerinin, durakların düzenli bir şekilde tekrarlanmasından oluşan ses uyumu, tartım, dizem sistemidir. Birbirinden farklı aletlere vurarak çıkarılan, birbirleri arasında uyum içinde olan ve akıcı seslerin bir araya gelerek oluşturduğu bir bütündür. Ritim vurmali çalgıların ve perküsyonun temelini oluşturmaktadır.

Müzikte zaman kavramının belli bir süre içerisinde eşit veya farklı uzunluklarda bölümlere ayrılmasına ritim denir. Müzikteki disiplinlere göre bölünen her parçanın başı vuruşlarla belli edilmektedir. Birbirlerini ardı sıra takip eden vuruşlar bir uyum oluşturarak ve bu vuruşların müzikal yapı çerçevesinde temel rollerden birini üstlenerek orkestraya ve yapılan müziğin tamamına yön vermektedir. Ritim, müzik dışında da incelenebilen ve günlük hayatta kullandığımız, doğa düzeninde var olan, insan vücudunda, kısacası birden fazla alanda karşı karşıya kaldığımız bir durumdur. Sanayi makinelerinin çalışma prensibinde, koşan bir atın koşuşundaki ritmik düzeninde, insanın nefes alış verişinde, kalp atışında, saatteki saniye ve yürüme esnasında süregelen ritim örnek verilebilir (<https://www.ritimterapi.com/ritim-nedir>)

Müziğin olmazsa olmazı olan en önemli yapı taşı ritim, müzikte melodiye şekil veren yapıdır. Müzikte olacak olan nota seslerinin dikkate alınmadan sadece ritim değerlerinin (tartımlarının) incelenmesine ritmik portre denir.

Müzikte sıkça karşılaştığımız ritim ve tempo kavramlarının birbiriyle karıştırılması oldukça fazla yapılan bir hatadır. Müziğin içindeki tempo, şarkının hızını belirlemek için kullanılan bir terimdir ve şarkı boyunca notaların takip ederek hızını veya ritmik vuruşların sıklığını düzenler.

Fiziki ve zihni koordinasyon için çok önemli bir düzenleyici rol üstlenmektedir. Yapılan araştırmalara göre ritim faaliyetlerine katılım gösteren kişilerin daha önceki durumlarına göre koordinasyonunda artış yaşandığı gözlemlenmiştir. Takımlar oluşturularak düzenlenen ritim çalışmaları, koordinasyonu arttırmanın yanı sıra takım çalışmasını da pekiştirir.

İstem dışı olarak duyduğumuz herhangi hızlı bir tempo kalp atışımızı aniden hızlandırabilir. Yapılan araştırmalarda bunu ispat etmektedir. Müzikteki ritim devamlılığı stabil konsantrasyonu sağlar.

Ritmin birey üzerindeki faydaları

1. Dikkatin yoğunlaşmasını sağlar.
2. Algıyı kolaylaştırır.
3. Bireyde farklı çağrışımlar uyandırır.
4. Kişiyi ferahlık duygusu kazandırır.
5. Özgür ruhlu hissettirir.
6. Koordinasyonu sağlar.
7. Kendini ifade etmeyi kolaylaştırır.
8. Sayısal zekayı güçlendirir. (Altınölçek, 2013)

Perküsyon enstrümanları olarak darbuka, davul, bendir, tef vb. müzik aletleriyle hatta vücudumuz ile dokunabildiğimiz her şey ile tempo tutabiliriz.

Günümüzde ritim aleti olarak kullanılan ve bilinen bazı enstrümanlar: Davul, trampet, darbuka, kudüm, bendir, timpani, ksilofon, metalofon, vibrafon, marimba, tumba, bongo, kastanyet, zil, tef ve daha sayamadığımız birçok çalgı bulunmaktadır.

6.4. Müzik ve Zihinsel Gelişim

İşitme özürlü çocukların, normal çocuklardan pek fazla farklı olmayan zihinsel gelişimleri ile müzik arasında önemli bağlar bulunmaktadır.

Çocuğun doğuştan yetişkinlik devresine kadar kazandığı zihin gelişimi aynı fiziki büyüme doğrultusunda bir yükseliş kaydeder. Başlangıçta süratlidir, buluş çağından sonra yavaşlar. Çok zeki ve parlak çocuklarda vasat olanlara göre bu duraklama ve yavaşlama daha belirgindir. Altı-yedi yaşlarda elde edilen zekâ bölümü değerlendirmeleri öğrencinin ileri sınıflardaki durumunu belirler, fakat buluşdan sonra yavaşlama olağandır (Baysal, Nilgün 1983).

Buradan şunu söyleyebiliriz; bireyin yaşamının evrelerinde gelişim hızının en yüksek olduğu evre çocukluk evresi olduğu için özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların bu evrede eğitimlerini almaya başlamaları daha faydalı olur. Çünkü çocuklar bu evrede gelişime ve yönlendirilmeye daha açık ve başarıya ulaşması daha kaçınılmazdır.

Müzik eğitimi çalışmalarında çocuklar ellerine aldıkları ritim aletleriyle değişik sesler çıkararak ritimsel beceri, şarkı söyleyerek dil kazanımını geliştirir. Alet çalabilmesi için bireyin kendisine çalabileceği bir müzik aleti sağlanırsa kendi başına hareket yapmayı ve içindeki müzik yeteneğini ortaya koyabilir. Müzik alanında uzman

bir eğitimci ile destek alarak müzik programlarında müzikal düşünme basamaklarına ulaşabilir.

6.5. Engelli Çocuklarda Müziğin Önemi

Müzik, kişi dünyaya henüz gözlerini açmadan, anne karnında başlayan süreçte insan yaşamına girer ve kişi hayatı boyunca müzik ile yaşayıp etkileşim içerisinde kalır. Bireyin alacağı eğitimler de bu alanların başında gelmektedir. Yapacağı müzik faaliyetleri bu bireylerde ne gibi katkı sağlar ve kişisel beceriler kazandırır? Bireyin iç dünyasına sosyal yaşamına ne gibi yön vereceğini müzik yapabilme becerisi ile anlayabiliriz. İnsan hayatından çeşitli örneklemeler verilebilir: Yetişkin bireyler ve çocuklar çoğu vakit duydukları herhangi bir melodinin ya da ritmin etkisinde kalabilmektedir. Gün boyu etkisinde kaldığı o müziği mırıldanır ve ara ara elleri ve ya ayakları ile melodiye eşlik ederler ve bazen bu melodiyi duyduklarının farkında bile olmayabilir.

Özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların eğitiminde müzik çok önemli bir yere sahiptir. Müziğin bu bireylerin hayatında bu kadar önemli bir yere sahip olmasının başlıca sebebi müziğin başarı ile sonuçlanan bir etkinlik olmasıdır. Müziğin özel eğitime ihtiyaç duyan bireylere getireceği başarı bu bireyler için çok önemli bir yere sahiptir ve bu müzik eğitimi bu bireylerde asla göz ardı edilmemelidir. Çünkü engelli çocukların başarının ve takdirin hazzını alabilmesi kendileri için çok önemlidir. Genel olarak başarı her bireyde olduğu gibi engelli bireylerde de motivasyonu artırır ve çocukların kendilerine olan güvenlerini artırır, bireysel etkinliklerde bulunmalarına katkı sağlar, bu da çocukların diğer alanlarda başarılı olma isteklerini pekiştirir. Bireyin özgüvenini artırır ona başarı ve güç katar.

Özel eğitime ihtiyacı olan çocuklar da normal gelişim gösteren çocuklar gibi müzik faaliyetlerinden birçok fayda sağlayabilmektedirler. Özel gereksinimi olan bireylerle çalışmak özel gereksinim ihtiyacı olmayan bireylere göre daha zor olabilmektedir. Bunu açıklamak gerekirse bu bireylerin temel engelin yanında farklı problemler de görülebilir. Bazı engellilerde bu problemlerden biri bulunabilir, bazılarında ise iki, üç veya daha fazla problemden söz edilebilir. Bahsettiğimiz bu problem sadece özel eğitim ihtiyacı olanlar için değil normal bireylerde de karşılaşılabilecek problemler olduğunu unutmamak lazım. Bu problemlerden bazıları şunlardır:

- Özel gereksinimli çocuklar karşılarındaki kişilerle göz kontağı kuramaz ya da kurmada zorluk çekebilirler,
- Verilen talimatları yerine getirmekte çeşitli zorluklar çekebilirler,

- Kendilerine olan öz güvenleri az olabilmektedir,
- Kendilerine verilen sorumluluğu yerine getirirken problemler yaşayabilir bu sorunları aşabilmek için desteğe ihtiyaç duyabilirler,
- Koordinasyon noktasında bazı aksaklıklar olabilir,
- Grup çalışmalarında arkadaşlarına vurma, çalışmalar esnasında arkadaşları ile konuşma, arkadaşlarını rahatsız etme davranışları gösterebilirler,
- Grup olarak yapılan çalışmalara katılmada ve yürütme faaliyetlerinde zorluk çekebilirler,
- Sorumluluk almada problem yaşayabilirler.

6.6. Ritim ve Müzik

Vurmalı çalgıların temel yapı taşı olan ritim ve perküsyon müziğin temelidir. Bir veya birden fazla ritim aletlerine vurarak çıkarılan, düzenli ve akıcı ses guruplarıdır.

Evrende tüm olaylar birbiryle düzenli bir hareket içerisindedir. Evrenin hareketi ritmiktir. Ritim hareketlerin sayılarla anlatımıdır, bir sayı dilidir.

Farklı bir bakış açısıyla ritim hayatın içindeki tüm alanlarında kendini hareketlerle geliştirir. Ritmin hayatın içinde vazgeçilmez bir olgu olduğu, aynı zamanda hayatın oluşması için kaçınılmaz bir neden olduğu sürekli tekrarlanmaktadır. İnsan henüz anne karnında iken başlayan düzenli yani ritmik hareketlerin, insanoğlunun hayatı boyunca yaptığı ve yapacağı her işe hatta her fikre katıldığı, ritmin hayatın tam olarak merkezinde olduğuna vurgu yapmak için dile getirilen ifade şekillerinden biridir. İnsan yürürken, konuşurken ve aslında yaşam içerisinde yapmış olduğu faaliyetleri eşit ya da eşit olmayan parçalara ayırarak bir işi gerçekleştirme gibi görünmeyen gülme, ağlama, esneme, göz kırpma vb. doğal durumlarımızın belli bir düzen ve akış içinde, yani belli bir ritmik yapı içinde meydana geldiği söylenir. Farklı tıp bölümlerinde ritimden tedavi yöntemi olarak faydalandığını söyleyebiliriz. Genel olarak ifade etmek gerekirse ritmik algı, felç gibi nörolojik hastalıklarda, yürümenin belli bir uyum içerisine sokulmasında, hareket bozukluklarının giderilmesinde ve hareket kontrolü sağlayan işitsel algının normalleştirilmesinde önemli rol oynar.

7. UYGULAMA SÜRECİ

Birinci Ders

Ders Tarihi: 04.01.2020
Ders süresi: 40+40 dk
Katılımcı Sayısı: 6
Konu: Tanışma, İletişim tekniği belirleme, Enstrümanların tanıtılması.
Araç ve Gereçler: Darbuka, Tef, Baget

İlk ders, öğrencilerin bireysel özellikleri tanınıp bu özelliklerine göre işaret dili ve yazı tahtası kullanılarak tanışma ve anlaşma yöntemi sağlandı. Yapacağımız uygulama çalışmaları süresince karşılıklı nasıl iletişim kurulacağı ve dersin hangi yöntem ile işleneceğiyle ilgili iletişim tekniğine karar verilerek derse başlandı. Öğrencilerin müziğe karşı duygularının ve müziğe olan bakış açılarının, müzikten beklentilerinin neler olduğu öğrenilmeye çalışıldı. Öğrencilerimizin daha önceden herhangi bir müzik etkinliğine katılıp katılmadıkları ve ritim ile ilgili bilgi sahibi olup olmadıkları araştırıldı. Uygulama süresince kullanacakları ritim enstrümanları tanıtıldı ve öğrencilerin ilgisine göre enstrüman dağılımı yapıldı. Ritim çalışmalarıyla ilgili örnek videolar izletildi. Basit ritim kalıplarını örnekleyerek ilgi uyandırılmaya çalışılıp, öğrenciler etkinliğe dahil edildi.

Birinci Ders Değerlendirme ve Gözlem

Öğrencilerde ilk defa bir müzik etkinliğine katılmış olmanın heyecanı ve mutluluğu vardı. İlk dakikalarda anlamsız bakışlarının yerini bir süre sonra heyecanlı ve istekli bir davranışın yer aldığı gözlemlendi. Heyecanları beden dillerine yansıdığı görüldü. Bu durum da öğrenme sürecinin aktif geçeceğinin göstergesiydi. Enstrümanlar ile basit ritim çalışmaları yapıldı. İlk defa ritim enstrümanı çalan öğrencilerin sesi duymadıklarından dolayı enstrümanlara sert davrandıkları ve yoğunluğu yakalayamadıkları ortaya çıktı. Bu durumda enstrümanlardan birkaçı zarar gördüğünden bunu önlemek için sonraki derslerde yoğunluk çalışmasının üzerinde durulma ihtiyacı doğdu. Ders esnasında öğrenciler müzikte işaret dilini sevmediklerini; çünkü şarkının duygusunu hissedemediklerini, fakat ritmi hissettiklerini ve keyif aldıklarını ifade ettiler.

İkinci Ders

Ders Tarihi: 11.01.2020
Ders süresi: 40+40 dk
Katılımcı Sayısı: 6
Konu: Metronom, yoğunluk ve nota değerleri.(4'lük, 8'lik, 16'lık)
Araç ve Gereçler: Darbuka, Tef, Baget

Metronomun müziğin çok önemli bir unsuru olduğu ve uygulama süresince bundan bağımsız kalınamayacağına önemi anlatıldı. Daha önceden hazırlanan olan görseller tahtaya asılarak 4'lük, 8'lik, 16'lık nota değerlerinin vuruş süreleri gösterildi. Metronomun sesini duymadıkları için öğretmenin el hareketleri doğrultusunda nota sürelerini hesaplama pratiği yaptırıldı. Bu çalışma sıklıkla tekrar edilerek nota değerleri metronom üzerinde uygulanarak birliktelik sağlanmaya çalışıldı. Öğrenciler ile bire bir çalışıldıktan sonra grup halinde metronom ile süre takip etme kazanımı uygulandı. Önceki hafta enstrümanlara çok sert vurduklarından dolayı enstrümanlara daha yumuşak vurmaları gerektiği, vurma hızının yoğunluğunun önceki vuruşlara göre daha yumuşak olması gerektiği aktarıldı.

İkinci Ders Değerlendirme ve Gözlem

Ders sonunda öğrencilerin ilk dersle ilgili görüşleri alındı. Dersin nasıl geçtiği, vuruşlarla ilgili süreyi yakalayıp yakalayamadıkları, yoğunluğu hissetmede güçlük çekip çekmedikleri soruldu.

Öğrencilerden gelen cevaplar neticesinde ritim ve metronom arasındaki farkın az da olsa anlaşılmasına başlandı tespit edildi. Çalışma esnasında metronomun müzikteki önemi vurgulanarak öğrenciler tarafından hissedildiği görüldü. Nota değerlerinin metronom ile bağlantılı bir şekilde hareket ettiği hissettirilerek beraberinde görsel işaretler de takip edilerek ritim kazanımının elde edildiği gözlemlendi. Öğrencilerin günlük yaşamda hız kavramını çok bilmediklerinden ya da bu kavramı kullanamadıklarından dolayı nota değerlerinin sürelerini anlamakta yabancılaşma çektikleri ortaya çıktı. Çalışmalarda nota değerlerinin bireysel şekilde tekrarlanırken, metronoma uyumlu olduğu, ancak toplu çalışmalarda metronoma uyum konusunda aksaklıklar meydana geldiği görüldü. Yoğunluk kuralları uygulanmaya başlandı fakat ilk denemede çok başarılı bir sonuç ortaya çıkmadığı saptandı. Belli bir süreden sonra dikkat dağınıklığının meydana geldiği gözlenerek ilerleyen derslerde bu sorunun giderilmesi için dikkat ve koordinasyon çalışmalarına ağırlık verilmesine karar verildi.

Üçüncü Ders

Ders Tarihi: 18.01.2020
Ders süresi: 40+40 dk
Katılımcı Sayısı: 6
Konu: Basit Nota Kalıpları (4'lük, 8'lik)
Araç ve Gereçler: Darbuka, Tef, Baget

Dersin başlangıcında 4'lük ve 8'lik nota değerlerinden oluşturulan ritim kalıpları anlatıldı. Dörtlük notaya 'Van', iki sekizlik notaya 'İzmir' adı verildi. Nota değerleri ve kalıplar şehir isimleri ile öğretilmeye çalışıldı ve daha sonra bunların nasıl vurularak çalınacağı gösterildi. Van ve İzmir kalıplarıyla adlandırdığımız basit ritimler, farklı kombinasyonlar denenerek kalıpların pekiştirilmesi hedeflendi. Öğretilen ritim kalıplarının el hareketleriyle metronom içerisindeki yeri belirlenip bu kalıp her öğrenciyle tekrarlanarak, gözlemlenen hatalar ders içerisinde giderilmeye çalışıldı.

Üçüncü Ders Değerlendirme ve Gözlem

Her hafta yeni bir konu ile karşılaşan öğrencilerin haftalar geçtikçe ilgi ve heyecanlarının artmaya başladığı gözlemlendi. Derse başlamadan önce geçen hafta üzerinde durulan metronom ile nota süreleri tekrar edildi ve yapılan değerlendirme sonucunda hataların önemli ölçüde azaldığı görüldü. Öğrencilerdeki hazırbuluşluk, yeni derste kazanımların daha rahat öğrenilmesine kolaylık sağladı.

4'lük ve 8'lik nota değerlerinden oluşan kalıplardaki ritimlerin ilk çalışmaya göre daha anlaşılır ve uygulanabilir bir seviyede olduğu gözlemlendi. Nota kalıplarını şehir isimleri ile ifade etmek, kalıpların öğrenciler tarafından daha anlaşılır olmasını ve eğlenceli hale gelmesini sağladı. Öğrencilerin bu sayede derse odaklanmaları sağlanıp, derse katılım ve isteklerinin arttığı görüldü.

Dördüncü Ders

Ders Tarihi: 25.01.2020
Ders süresi: 40+40 dk
Katılımcı Sayısı: 6
Konu: Basit Nota Kalıpları (8'lik, 16'lık),
Araç ve Gereçler: Darbuka, Tef, Baget

Bu derste 8'lik ve 16'lık nota değerleriyle oluşturulan ritim kalıpları anlatıldı. Bir 8'lik, iki 16'lık notaya 'Ankara', iki 16'lık bir 8'lik notaya ise 'Karaman' denilerek nota değerleri ve kalıplar şehir isimleri ile öğretildi. Bir önceki derste öğretilen İzmir ve Ankara ritim kalıpları ile yeni öğrendikleri Ankara-Karaman ritim kalıplarının aralarındaki süre farkları hissettirildi. Ayrıca bu kalıpların yanı sıra 'Gelibolu' kalıbı da çalıştırıldı. Gelibolu kalıbının nota süreleri araç ve gereç kullanılarak metronom eşliğinde çalındı.

Öğrencilerin ritim kalıplarını daha iyi kavrayabilmeleri için kalıpları vücutlarına dokunarak öğrenmeleri hedeflendi. Metronom eşliğinde öğretilen kalıplar tekrarlatılıp bu kalıpları grup halinde çalabilme kazanımı verildi ve bu kalıpların araç ve gereçlerle nasıl çalınacağı örneklendirildi. Öğrencilere derste işledikleri kalıpları evde de tekrarlamaları gerektiği ifade edilerek ödevlendirme yapıldı.

Dördüncü Ders Değerlendirme ve Gözlem

Dersin başlangıcında önceki haftaların tekrarı yapılarak metronom ile çalışmanın sonuç vermeye başladığı gözlemlendi. Tempoyu yakalamak için öğrencilerin birbirlerini izleyip aynı anda ritim tutmaları sonucunda, birlikte hareket etme kazanımının büyük ölçüde elde edildiği görüldü.

Metronom eşliğinde 8'lik ve 16'luk notalarla oluşturulan ritim kalıpları, kazanımı pekiştirmek amaçlı sürekli bir şekilde tekrarlandı. 8'lik ve 16'luk nota değeri ile oluşturulan ritim kalıplarından, 16'luk nota değerleri, 8'lik notaya göre daha hızlı olduğu için ilk uygulamada istenilen düzeyde bir ilerleme kaydedilemedi. Üst üste gelen 16'luk nota değerinin süre değeri hızlı olduğu için öğrencilerin bu kalıpta zorluk yaşamaları ve ritim devamlılığını yakalayamamaları uygulamada aksaklık oluşturdu. 16'luk nota değeri kalıpları metronom eşliğinde tüm öğrencilere bire bir gösterilip 16'luk nota değeri kalıpları ile ders boyunca farklı etkinlikler yapıldı ve ders sonunda, yapılan çalışmaların sonuç vermeye başladığı görüldü. Kazanımları elde etmede vücut perküsyonunun, öğrenmede çok daha etkili olduğu fark edildi.

Beşinci Ders

Ders Tarihi: 01.02.2020
Ders süresi: 40+40 dk
Katılımcı Sayısı: 6
Konu: Ritim eşliğinde hareket etme, Enstrüman becerisi ve 2/4, 4/4 Ritim Egzersizleri
Araç ve Gereçler: Darbuka, Tef, Baget

Daha önceki derslerde olduğu gibi bu derste de geçmiş konuların tekrarı yapılarak derse başlandı. Bir önceki derste 16'luk nota değerlerinden oluşan ritim kalıplarındaki eksiklerin üzerinde durulup 2/4 ve 4/4'lük ritim zamanından oluşan ritim kalıpları yazıldı.

Öğrencilerden, öğretmenin yapmış olduğu ritim hareketlerini gözlemlemeleri ve tekrarlamaları istendi. Şimdiye kadar öğrenilen basit ritim kalıplarına ek olarak 2/4 ve 4/4'lük ritim kalıplarıyla da ufak ritim örnekleri çalışıldı.

Öğrencilerin enstrümanlara nasıl vurmaları gerektiği, el koordinasyonlarını nasıl sağlamaları gerektiği ifade edildi ve bununla ilgili pratik yapıldı.

Öğrencilere derste işledikleri kalıpları evde de tekrarlamaları gerektiği ifade edilerek ödevlendirme yapıldı.

Beşinci Ders Değerlendirme ve Gözlem

Bu hafta da daha önceki haftalarda olduğu gibi eski kazanımların tekrarı yapıldı. Öğrenilen kalıplar çalışılırken süreç içerisinde metronoma uygunluğunun arttığı ve kalıplarda bütünlük sağlandığı gözlemlendi.

Metronom eşliğinde 4'lük, 8'lik ve 16'lık notalarla oluşturulan ritim kalıpları sürekli tekrarlanıp ders boyunca yazılan 4 ölçümlük ritimler üzerinde yoğun bir şekilde çalışılarak öğrencilerin kısa ritim cümlelerinden uzun ritim cümlelerine geçiş yapmalarını sağlandı. Üst üste gelen 16'lık nota değerinin süre değeri hızlı olduğu için öğrencilerin bu kalıpta zorluk yaşadıkları ve ritim devamlılığını yakalayamadıkları gözlemlendi. 16'lık nota değeri kalıpları metronom eşliğinde tüm öğrencilere bire bir gösterildi.

Öğrencilerin ritim hareketlerini yaparken ilk etapta oldukça zorlandıkları, fakat yapılan tekrarlarla hareketlerin belli bir düzene girdiği görüldü. Bu çalışma sıklıkla tekrar edildi ve öğrencilere ritim hareketlerinin daha sonraki derslerde de devam edeceği ifade edildi. Öğrencilerin daha önceki ritim çalışmaları neticesinde el hareketlerinin geliştiği ve enstrümanları kullanma konusunda büyük ölçüde yol aldıkları gözlemlenmiştir.

The image displays four musical staves with rhythmic exercises. The first two staves are in 2/4 time, and the last two are in 4/4 time. Each staff contains a sequence of notes and rests, with some notes beamed together to indicate eighth or sixteenth notes. The exercises are designed to practice different rhythmic patterns and transitions between time signatures.

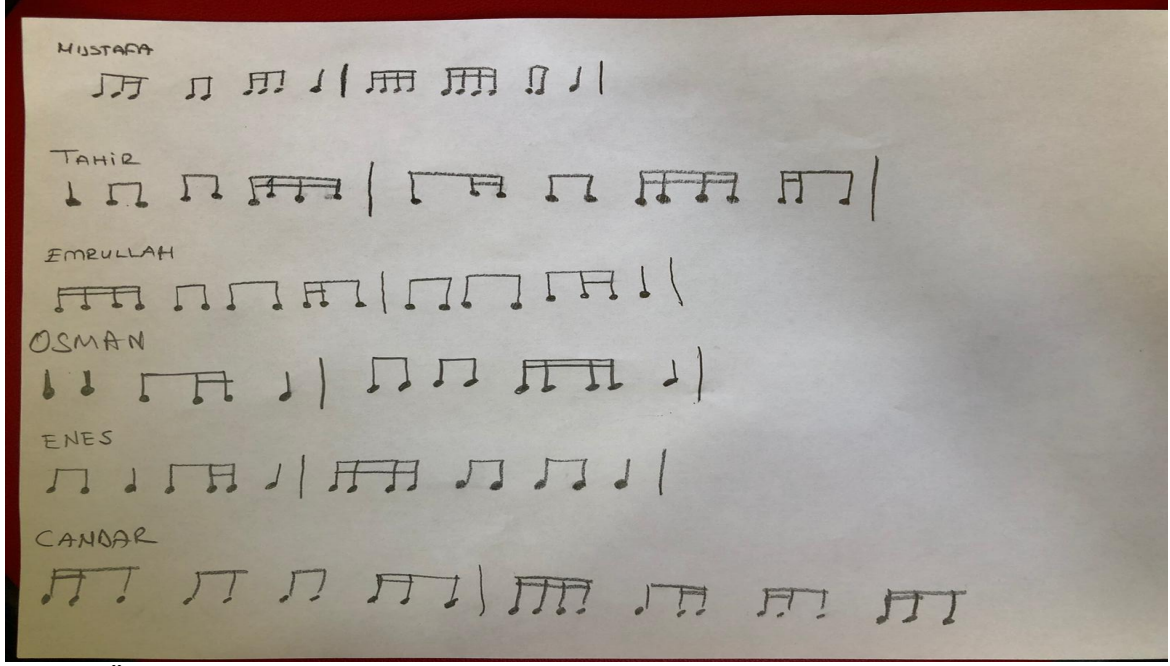
Yedinci Ders

Ders Tarihi: 08.02.2020
Ders süresi: 40+40 dk
Katılımcı Sayısı: 6
Konu: Ritim Oluşturma ve Ritim Egzersizleri (4/4)
Araç ve Gereçler: Darbuka, Tef, Baget

Bu derste öğrencilerden, bu derse kadar öğrenmiş oldukları ritim kalıplarını kullanarak birer ritim oluşturmaları ve bunu yazmaları istendi. Öğrencilerin ritim kalıplarını oluşturmaları için, öğrencilere bir süre serbest çalışma olanağı sağlanarak öğrencilerin hazırlamış olduğu ritim kalıplarını çalmaları istendi. Tüm öğrencilerin oluşturdukları ritimler dinlendikten sonra, öğrencilerin yazmış oldukları ritimleri grup arkadaşlarıyla paylaşıldı. 4/4'lük ritim egzersizleri öğrenilen basit ritim kalıplarıyla uygulanmaya çalışıldı ve öğrencilerin bu derste oluşturdukları ritimleri metronom uyumu içerisinde uyguladı.

Yedinci Ders Değerlendirme ve Gözlem

Dersin başlarken bu derse kadar öğrenilen ritim kalıpları tekrar edilerek öğrencilerin gelişim düzeyi kontrol edildi. Bu dersin daha önce işlediğimiz derslere göre çok daha eğlenceli ve verimli geçtiği gözlemlendi. Daha önceki derslerde ritim kalıpları öğretilirken, bu derste bunları uygulamaları ve kendi ritim kalıplarını oluşturmaları öğrencilerde derse katılım isteğini artırdığı ve ortaya çıkan ritimlerin öğrencilere özgüven kazandırdığı gözlemlendi. Öğrencilerin hazırladıkları ritim kalıplarını, bireysel olarak hazırlamaları ve çalmaları daha önceki kazanımların başarıyla ilerlediğinin göstergesi niteliğindedir. Öğrencilere bir sonraki derste de yeni ritim kalıpları oluşturacağımız bilgisi verildi. Bu sebeple benzer çalışmalara ders dışında da devam etmeleri, pratik yapmaları istendi ve ders sonlandırıldı.

Şekil 2 Öğrencilerin oluşturduğu ritimler

Sekizinci Ders

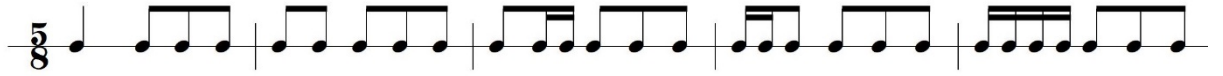
Ders Tarihi: 15.02.2020
Ders süresi: 40+40 dk
Katılımcı Sayısı: 6
Konu: Ritim Egzersizleri (5/8)
Araç ve Gereçler: Darbuka, Tef, Bağet

Bu derste geçmiş derslerden daha farklı bir zaman hesaplaması yapılarak ritim kalıpları çalışıldı. 5/8'lik zamanda ritim okuyabilme ve çalabilme kazanımı sağlanıp öğrencilerin, öğretmenleri tarafından hazırlanan farklı ritim kalıplarını 5/8'lik zamanda çalabilmelerini sağlayacak çalışmalar yapmaları hedeflendi. Çalışmalar bireysel olarak dinlendi ve gerekli düzeltmeler yapıldı. Çalışmaları tekrarlayarak kazanımın pekiştirilmesi sağlandı ve kısa ölçülerden uzun ölçülere kadar ritimler yazılıp bellekte daha uzun ritim ezberletmek hedeflendi.

Sekizinci Ders Değerlendirme ve Gözlem

Öğrencilerin ritim öğrenme ve ritimleri çalma konusuna, önceki derslere oranla daha ciddi bir şekilde odaklandıkları fark edildi. Öğretmen tarafından hazırlanan ritimlerin, öğrenciler tarafından uyumlu bir şekilde çalındığı ve öğrencilerin birbirlerine eşlik

etmede dersin başında ufak aksaklıklar görülse de ders sonunda herhangi bir problem yaşamadıkları gözlemlendi. Ritimdeki hatalar öğretmen ile birlikte çalınarak düzeltilmeye çalışıldı. Eksiklerin öğretmen tarafından anında düzeltilmesinin, kazanımın kalıcılığını sağladığı görüldü. Yazılan ritim kalıplarını okumada öğrencilerin sorun yaşamadıkları, çalarken kalıplar arasındaki geçişlerdeki hataların minimum seviyede olduğu gözlemlendi. Ders sonunda 5/8'lik zamanda ritim çalabilme becerisinin geliştiği görüldü, çalışmalara yoğunluk vererek devam edilmesi gerektiği ifade edildi.

Dokuzuncu Ders

Ders Tarihi: 22.02.2020
Ders süresi: 40+40 dk
Katılımcı Sayısı: 6
Konu: Ritim Egzersizleri (9/8)
Araç ve Gereçler: Darbuka, Tef, Baget

Bu derste tüm ritim kalıplarıyla oluşturduğumuz aksak (9/8) ritim kalıbı uygulanmaya çalışıldı. Aksak ritim kalıbı, diğer ritim kalıplarına göre daha geniş kapsamlı olduğu için, öğrencilerle bireysel olarak ilgilenilerek ritmin aksaklığını vücutlarında uygulayarak kazanımı öncelikle hissedip, daha sonra yazılı şekilde anlayıp çalışmalarını hedeflendi.

Dokuzuncu Ders Değerlendirme ve Gözlem

Bu derste farklı bir konuya geçmiş olmamız öğrencilerde heyecan uyandırdı ve derse katılımı daha istekli oldukları gözlemlendi. İlk etapta ritim çalışmalarının öğrenciler tarafından metronomsuz daha rahat çalışıldığı fakat metronom eşliğinde bir takım aksaklıklar yaşandığı görüldü. Yapılan tekrar çalışmalarıyla hatalar en aza indirildi ve öğrencilerin grup halinde sergiledikleri çalışmada senkron, yoğunluk, tempo kazanımlarının uyumlu bir şekilde ortaya çıktığı görüldü. Öğretmen tarafından tebrik edilen öğrencilerin motivasyonunun arttığı ve çalışmalara katılımın daha istekli hale

geldiği görüldü. Grup halinde bir çalışıma yapabileceklerini fark etmeleri öğrencilerin öz güvenini geliştirdiği görüldü. Artık öğrenilen tüm ritim kalıplarını yazıp okumada sorun yaşamadıkları gözlemlendi.

Onuncu Ders

Ders Tarihi: 29.02.2020
Ders süresi: 40+40 dk
Katılımcı Sayısı: 6
Konu: Genel Tekrar
Araç ve Gereçler: Darbuka, Tef, Baget

Bu derste şimdiye kadar yapılan çalışmaların genel tekrarının yapılması hedeflendi. Öğrencilerin ritim kalıplarını oluşturabilmeleri ve oluşturdukları ritim egzersizlerini uygulamaları istenip, yoğunluk kavramı üzerinde durulup grup çalışmasının gerekliliğine ve bu çalışmaların tamamının müziğin en temel yapı taşı olan metronom ile uyumu çalıştırıldı.

Onuncu Ders Değerlendirme ve Gözlem

Ders sonrası değerlendirmede, düzenli olarak yapılan çalışmaların ve tekrarların kazanımı pekiştirdiği ve kazanımda kalıcılık sağladığı gözlemlendi ve öğrencilerin derse oldukça özgüvenli katıldıkları görüldü. Tekrar dersinde öğrencilerden önce bireysel, daha sonra grup halinde performans sergilemeleri istenerek şimdiye kadar öğrenilen ritim kalıplarının tekrarı yapılırken aynı anda ritim tuttıkları görüldü. Öğrencilerin vücut ve enstrüman hareketlerini yaparken oldukça rahat oldukları görüldü. İlk

haftadan itibaren yapılan çalışmalar neticesinde öğrencilerin aynı anda ritim tutabilme, metronom ve yoğunluğa uygunluk, kalıplarda bütünlük ve birlikte çalabilme becerilerinin geliştiği gözlemlendi. Her öğrencinin bireysel olarak ritim yazabilme, yazdığını çalabilme kazanımına sahip olduğu fark edildi. Genel tekrarda başarılı olmalarının öğrencilerde heyecan ve mutluluk yarattığı gözlemlendi.

On birinci Ders

Ders Tarihi: 07.03.2020
Ders süresi: 60 dk
Katılımcı Sayısı: 6
Konu: Performans 1 (Caddelerde Rüzgar (4/4))
Araç ve Gereçler: Darbuka, Tef, Baget

Bu derste öğrencilerin 10 hafta boyunca öğrendiği ritim kalıplarından oluşan 4/4'lük ritim kalıbından meydana gelen Caddelerde Rüzgar adlı şarkıya eşlik performansı, gösteri ve sunumu yapılması planlandı. Performansın öncesinde haftalarca üzerinde durulan tüm kazanımların tekrarı yapıldı. Öğrencilerimiz ilk defa atölyedeki çalışmalarda kullanılan enstrümanlardan farklı enstrümanlar ile tanışma fırsatı buldular. Keman, gitar ve öğrencilerimizin ritim enstrümanları ile birlikte belirlenmiş olan şarkıya eşlik edebilmek için performans sunumu yapıldı. Öğrencilerin performans sunumu sırasında öğretmenin ilk komutuna uygun hareket etmesi ve birbirlerinin hareketlerine bakarak senkronu yakalayarak sunumu yapmaları planlandı.

On birinci Ders Değerlendirme ve Gözlem

Öğrencilerin ilk defa farklı enstrümanlar ile birlikte performans sergilemeleri gerçekleştirildi. Heyecan, kaygı ve yapamama korkusu öğrencilerin hareketlerine yansımış durumdaydı. Performans sonrası geçmiş haftaların tüm kazanımlarını doğru bir biçimde gösteren öğrencilerimiz öncelikle başarının kendilerine verdiği mutluluğu ve özgüveni hissettiler. Birinci performanslarını başarılı bir şekilde tamamlayan öğrenciler; hız, tempo, yoğunluk ve senkron kavramlarını başarılı bir şekilde göstermiş

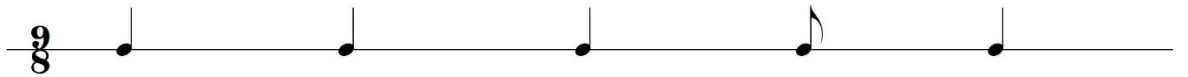
oldular. Performansın başarı ile sonuçlanması ile birlikte öğrencilerin müziğe ve yapmış oldukları çalışmaya bakış açıları öğrencilerin kendilerinde çok büyük bir mutluluk oluşturduğu fark edildi. Özel gereksinimli öğrenciler bu çalışma sonucunda herhangi bir engeli olmayan bireyler gibi ritim çalabileceğini 10 haftalık çalışma sonrasında göstermiş oldu.

On ikinci Ders

Ders Tarihi: 14.03.2020
Ders süresi: 60 dk
Katılımcı Sayısı: 6
Konu: Performans 2 (Çemberimde Gül Oya 9/8)
Araç ve Gereçler: Darbuka, Tef, Baget

Öğrencilerin önceki hafta göstermiş oldukları birinci performansları üzerine değerlendirmelerde bulunuldu. Öğrencilerin önceki performanslarının aynı şekilde devam edilmesi ve ikinci performansı da titizlikle ve başarı ile yapabilecekleri konusunda özgüven ile desteklenmesiyle ikinci performans hazırlıklarına başlandı. Her ders olduğu gibi ısınma hareketleri ve ritimler hatırlatılıp performansın ritim kalıpları anlatıldı. Her öğrenci bireysel dinlendikten sonra performans sırasında dikkat etmeleri gereken hız, tempo ve özellikle senkron kuralları hatırlatıldı.

On ikinci Ders Değerlendirme ve Gözlem

Öğrencilerin ikinci performanslarını sergilerken ilk performansa göre daha hazırlıklı ve istekli oldukları; yaptıklarından emin bir şekilde enstrümanlarını çalmaları, dikkat ve birbirleriyle uyum içerisinde oldukları gözle görülür bir seviyede olduğu gözlemlendi. 9/8 ritim kalıbından oluşan şarkı performansı aksak ritimde olmasına rağmen başarılı bir sunum gösterildi. Oturma düzeni birbirlerini görebilmeleri için öğrencilerin birbirlerinin vuruşlarını takip etmesi, performans bitimine kadar aynı tempoda ve senkronda

ilerlemesi sunumun olumlu bir sonuç vermesini sağladı, öğrencilerin 10 hafta boyunca yapılan çalışmaların meyvesini aldıklarını ve ilk günden son güne kadar müziğe olan bakış açılarının son haftalarda daha fazla arttığı görüldü. 12 hafta sonrasında geriye doğru bakıldığında öğrencilerin enstrümanlarını tanımazken bugün gelmiş oldukları noktada basit ritim kalıplarını okumaları, çalmaları, kendi ritimlerini oluşturmaları, birbirleriyle uyum içerisinde aynı hız ve tempoda ritim çalabildikleri sonucunu gösterdi.

BİLGİ FORMU					
ADI	SOYADI	YAŞ	İŞİTME KAYBI DERECESESİ	KULLANDIĞI CİHAZ	EĞİTİM DÜZEYİ
MEHMET TAHİR	GÜN	43	ORTA	İMLANT	İLKÖĞRETİM
EMRULLAH	BALCI	28	ORTA	İŞİTME CİHAZI	ORTA ÖĞRETİM
OSMAN	AYAZ	28	İLERİ	İŞİTME CİHAZI	LİSE
ENES	KARHAN	22	İLERİ	İŞİTME CİHAZI	İLKÖĞRETİM
CANDAR	ATALAY	35	İLERİ	İŞİTME CİHAZI	LİSE
MUSTAFA	TUFAN	18	ORTA	İŞİTME CİHAZI	LİSE

Tablo 2 Öğrenci Bilgi Formu

ÖN DEĞERLENDİRME ANKETİ	EVET	HAYIR	FİKRİM YOK
Nota ve ritim bilginiz var mı?		✘	
Daha önce müzik eğitimi aldınız mı?		✘	
Müziğe ritim ile eşlik edebiliyor musunuz?		✘	
Ailenizde müzik ile profesyonel olarak ilgilenen var mı?			✘

Tablo 3 Ön Değerlendirme Anketi

UYGULAMA SONRASI DEĞERLENDİRME ANKETİ	EVET	HAYIR	BİRAZ
Yöntemi faydalı buldunuz mu ?	✘		
Bu yöntem ile ritim öğrenebildiniz mi?	✘		
Ritim cümlesi oluşturabiliyor musunuz?	✘		
Müziğe olan bakış açınız değişti mi?	✘		
Müzik hayatınızda yer edindi mi?			✘
Ritim konusunda kendinizi geliştirmeyi düşünüyor musunuz?			✘
Ritim konusunda yetenekli olduğunuzu düşünüyor musunuz?	✘		

Tablo 4 Uygulama Sonrası Değerlendirme Anketi

8. BULGULAR

Ritim uygulama etkinliğini işitme engelli bireylerde uygularken aşağıda verilen ilkeler göz önünde bulundurulup öğrencilerin etkinlik içerisindeki davranışları daha önceden belirlenen bu ilkelere göre yorumlandı. Araştırma öncesinde yapılan literatür taraması ile bireylerin davranışlarında ve öğrenmelerinde dikkat edilmesi gereken ilkeler:

- Etkinliğin amacına bireylerin bakış açıları
- Etkinliğin Planlamasında Öğrencilerini benimsemesi
- Eğiticinin özelliklerinin ve ders işleyişinin engelli öğrenciler üzerindeki etkisi
- Çalışılan mekânın engelli öğrenciler üzerindeki etkisi
- Materyallerin öğrencilere göreliği ve ders işlenişi esnasında öğrenci katılımına etkileri
- Müziği hissetme bölümüne geçilirken öğrencilerde yaşanan duygu değişimleri, uygulamadan beklentilerinin onların hislerine etkisi
- Çalışmalara etkin katılım sağlama düzeyleri ve haftalar ilerledikçe bireylerin isteklerinde yaşanan değişimler
- Grup içerisindeki koordinasyon ve ders saatleri ilerledikçe bu koordinasyonda yaşanan değişimler.
- Çalışmalar ilerledikçe öğrencilerin müziğe bakış açılarında yaşanan değişimler
- Öğrencilerin sonuca yaklaşırken hissettikleri
- Son ders; işitme engelli bireylerin derslere başlamadan önce, dersler ilerledikçe ve derslerin sonuna gelindiğinde müziğe bakış açılarında yaşanan değişimlerin yorumlanması
- Her hafta geçmiş haftanın tekrarı ile derse başlandığından yeni kalıplar daha kolay öğrenildi.
- Öğrendikleri ritim kalıplarıyla kendi ritim kalıplarını yazabilmeleri derse daha motive bir şekilde katılmalarını sağladı.
- Bireylerin bireysel öğrenmeden ziyade grupça çalışmaktan daha keyif aldıkları gözlemlendiği için bu bireylerde grup çalışmalarının daha etkili olabileceği öngörüldü.
- Haftalık ders saatinin az olması sebebiyle metronom kazanımı 12 hafta boyunca geliştirilmiş olsa da ders saatleri arttırılarak daha ileri taşınabilir.

Bireylerin haftalık ders sonu gözlemlerinde haftalar ilerledikçe metronom ve ritim kalıplarının süre değerleri ne kadar da toparlanmış görünse de genel olarak metronom eksikliğinin olduğu söylenebilir. Bu eksikliğin minimum düzeye indirilebilmesi için uygulama süresi birkaç hafta daha uzatılabilir.

- Enstrüman çeşitlerinin az olması uygulamayı sınırlandırdığından farklı enstrümanlar çalışmaya eklenip müzikalite zenginleştirilebilir.
- Uygulama süresi 12 hafta olduğundan tek el ile ritim çalışması uygulanmıştır. Bu sebeple süre uzatılıp çift el kullanılarak daha ileri ritim çalışmaları yapılabilir.
- Bu uygulamada kullanılan ritim ölçüğü, daha önceden nota değerleri öğrenmemiş olan işitme engelli bireylere uygulanmıştır. Birey nota değerlerini vücudunu kullanarak ya da farklı ritim enstrümanlarıyla seslendirdikten sonra işitme engelli bireylerin tekrar etmesini isteyerek ölçme işlemini gerçekleştirebilir. Bu ölçek, aynı yaş gruplarındaki işitme engellilere uygulanarak etkisi ölçülebilir
- Ritim kalıpları ilk aşamada sınırlı tutulduğu için tek düze bir ritim performansı gerçekleşmiştir. Fakat ikinci bir uygulama sürecinde bireylerin altyapısı geliştiğinden daha farklı ritim kalıplarıyla müzik zenginleştirilebilir.
- Bireylerin yaş aralığının uzun olması uygulama sürecinde öğretmenin kazanımı aktarmasında zorluk çıkarmıştır. Bu tür uygulamalarda daha yakın yaş aralığındaki bireylerle çalışmak uygulamanın amacına daha fazla katkı sağlar.
- Eğitim düzeyi daha yüksek olan bireyler kazanımları daha rahat kavrayıp uygulayabildiği için eğitim düzeyleri aynı bireylerle çalışmak daha iyi ilerleme kaydetmeye imkan sunabilir.
- Uygulanan ritim ölçek nota değerlerini daha önceden nota değerlerini öğrenmemiş işitme engelli bireylerde veya daha küçük yaş aralığındaki çocuklara gösterip yaptırma tekniği uygulanabilir.

Beden Perküsyonu duyguları birleştirdiğinden işitme engelli bireyleri ses çıkarmaya teşvik etmek, bu bireylerin ses çıkartmama eğilimini değiştirmiştir. Sesleri işitemeyen fakat müziği görebilen birey, bunu taklit ederek çalabilir ve görsel olarak ritmi beden sesine çevirir. Aynı zamanda işitme engelli bireylerin, çaldıklarını duyamayıp bedenlerinde hissettikleri göz önünde tutulduğunda beden müziğinin en faydalı etkinlik olduğu söylenebilir.

9. SONUÇ

Günümüzde engelli bireylerin müzik çalışmaların bakış açlarına baktığımızda gerek sosyal yaşamın bu tip bireyleri dışlaması sebebiyle gerekse yaşadıkları psikolojik korkular sebebiyle engelli bireylerin müzik çalışmalarından korktukları ve başlarken çekindikleri görülmektedir. Çalışmanın amacında da belirtildiği üzere müzik evrenseldir ve bu bireyleri de kapsayan faaliyetleri içerisinde barındırmaktadır. Ritim eğitiminin küçük çocuklara öğretim üzerinde özellikle etkili bir öğretime sebep olduğu okunurken bu eğitimi engelli bireylerde uygulamanın getireceği sonuçlar merak edilerek başlanan araştırmalarda görülmüştür ki engelli bireylerde de ritim eğitimi ile öğretim bazı boyutlara dikkat edilip bu bireylere hitap ettiği sürece sonuç almak imkansız değil hatta standart bir eğitime göre oldukça verimli ve etkili olmaktadır.

Araştırma sonuçlarının yorumlanması için belirlenmiş ilkelerin araştırmada toplanan verilerle harmanlanarak yorumlanması ile aşağıda verilen sonuçlar elde edildi:

- Amaç ne olursa olsun herhangi bir engele sahip bireylerde eğitimde yapılan en küçük bir hata bu tip bireylerin özgüvenini kırmakta ve öğretime karşı duruş sergilemelerine sebep olmaktadır. Gözlem sürecine başlarken yapılan ilk derste öğrencilerin müzik ve ritim algısına karşı soğuk davrandıkları ve yapamayacakları konusunda şartlandıkları gözlemlendi. İlk amaç olarak bu bireylerde müziğe karşı bu güvensizliği kırmak gerektiğinden bireylere karşı yaklaşıma dikkat edilmiş ve verilen ritim kalıpları ve nota değerleri ders öncesinde hazırlanan materyaller ile desteklendi. Materyal yardımının alınarak verilen kalıpların yanlış yapıldığına bakılmaksızın geçen ilk dersimizde öğrencilerden beklentiler düşük düzeyde tutuldu ve bireylerin müziği ve ritmi benimsenmesi amaçlandı. Yapılan yanlışların onların yapamayacağını göstermediği belirtilerek işlenen derste öğrencilerin müzik güçlerini hissetmeleri sağlanıp haftalar ilerledikçe yaşadıkları gelişim ve değişimi destekleyen geri dönütler anında verilerek başarıma duygusunu hissetmeleri sağlandı.
- Öğrenciler için dersler planlanırken işitme engeline sahip bireyler olduklarına dikkat edildi ve ders içeriğinde kullanılan materyaller buna göre hazırlanarak ders esnasında etkisiz materyal kullanmanın önüne geçilmeye çalışıldı. Böylece öğrencilerde yaşanan değişim ve gelişmeler

materyaller ile desteklenerek daha güçlü bir eğitim sağlanarak bu eğitimin sürekli devam etmesi amaçlandı.

- Materyal kullanıma şartları göz önünde tutularak hazırlanıp materyallerin eğitimi boyutsal açıdan desteklediği ve sonuç alma sürecini kolaylaştırdığı gözlemlendi. Materyaller ile öğrencilerin hissettiği eksik olma duygusu engellenmek istenip bazı boyutlardan kendilerini tamamlamaları kolaylaştırıldı.
- Engelli bireyler daha önceden onlar için uygulanan herhangi bir eğitimde diğer bireylere oranla geride olma duygusunu oldukça hissettiklerinden eğitimcinin ilk dersten son derse kadar onlara bakışı oldukça önemlidir. İşitme engelli bireylerin etkinlikte yapamayacakları duygularının onların karşısında çıkması etkinliğin devamını engelleyebileceğinden eğitmenin dersin sonuna kadar onlara yaklaşım konusunda oldukça dikkatli davranması gerektiğinin farkında olup uyarı ve söylemlerine dikkat ederek hareket edildi ve onları her konuda destekleyerek başarıya ulaşmalarını her anlamda tatmalarına destek verecek hareketlerde bulunmaya özen gösterildi.
- İşitme engelli bireyler çevresindeki sesleri duyamadıklarından görsel ve hissel ayırt ediciler dikkatlerini normal bireylere göre daha fazla çekmektedir. Bu sebeple bu bireyler derse alınacakları esnada seçilen mekanda dikkatlerini müziğe ve müzik ile alakalı olan her şeye çekmeleri oldukça önemlidir. Bireylerin dikkatlerini dağıtacak olay ve olgulardan uzak onların odaklanmalarını sağlayacak daha rahat bir ortamda olmaları çok önemsenip bu bireylerin derse esnasında kesinlikle derse bölcek başka bir etkenin ortamda bulunmamasına bu sebeple çok dikkat edildi.
- Bireyler işitme engelli olduğundan seçilen materyaller diğer öğrenci grupları için seçilen müzik materyalleri ile aynı olamayacağından daha görsel materyaller seçilmesine dikkat edildi.
- İşitme engelli bireyler ile yapılmış olan sosyal beceri geliştirme programlarının, işitme engelli bireylerin sosyal açıdan duygu ve davranışlarının kabul edilebilir derecede artırdığı söylenebilmektedir.
- Bireylerin özsaygısının gelişmesine fayda sağladı.

- İçsel kontrollerinin artmasına, saldırganlık düzeylerinin azalmasına olumlu yönden katkı sağladı.
- Duygu, düşüncelerini ve yapmak istedikleri müziğin ritmini görselleştirerek kendini ifade edebilme kazanımını elde ettiler.
- Grup alışmaları yaparak birbirlerine karşı eleştirel bir bakış açısı kazanmalarına fayda sağladı.
- Bireylerin yeteneklerini ortaya çıkararak üretmelerini sağlayıp daha yaratıcı düşünme gücü geliştirildi.
- Uygulama sürecinde performanslarını sergilerken el, göz ve düşünme arasındaki uyumu aynı anda geliştirmeleri sağlandı.
- Grup alışmaları esnasında bireylerin özgüvenli olmaları ve sorumluluk alabilmeleri açısından eğitim programının oldukça olumlu katkıları oldu.

İşitme engelli bireyler ile ilgili müzik üzerine çalışılmış araştırmalara bakıldığında çalışmaların yetersiz olduğu ve olan çalışmaların da genelde sayısal veriler, anketler üzerine olduğu görülüp uygulama eksikliği tespit edildi. İşitme engelli bireylerin sosyal yaşamın hemen her yerinde aktif rol aldıklarını görüyorken müzik alanında bu bireylerin uzak kalmaları ve bu kişilere yönelik uygulama metotlarının geliştirilmesi üzerine araştırmalar yapılması gereklidir.

Bu araştırma ve uygulama sonucunda işitme engelli bireylerin müzik ile tanıştırılıp bu alanda da yeteneklerini keşfetme imkanı sunulmalıdır.

alışmalar ilerledikçe öğrencilerde meydana gelen duygu değişimleri ve çalışmalardan alınan verimin düşmesi gibi etkenler dikkate alınarak haftalık yapılan gözlemler sonucunda gruba müdahale edilmesi ve yapılan müdahalelerin öğrencilerin yapamayacağım duygusuna düşmesini engellemesi açısından dikkat ile yapılarak doğru davranışların anında pekiştirilmesi sağlandı. Grup bilinci aşılanarak kolektif bir iş doğmasına dikkat edildi ve buna inandıkça ortaya çıkacak sonucun daha iyi olacağı bilinci öğrencilere eğitmen tarafından aşıldı. Müziğin işitme kaybı bulunan kişilerde çevreyle iletişimini kuvvetlendirmesini, duygu ve düşüncelerini daha özgün bir Şekilde ifade etmesini, bireyin müzik etkinliklerinin büyük bir başarı getiren etkinlik olarak görmesini, farklı müzik grup etkinliklerine katılıp, birlikte çalışmaya teşvik etmesine, ritim yoluyla rahatlamasına olanak sağlar. Ritim sayesinde zaman kavramının daha hızlı kavramasını sağlamasından dolayı işitme engellilerin yaşamlarında müzik etkinlikleri oldukça önemli bir yere sahiptir. Ayrıca müzik eğitiminin işitme engelli

bireylerin zihinsel dil gelişimine, duygusal ve sosyal, bedensel ve psiko-motor gelişimine de katkı sağladığı sonucu ortaya çıkmıştır.

KAYNAKÇA

Akfirat, F. Ö. (2004). Yaratıcı dramanın işitme engellilerin sosyal becerilerinin gelişimine etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5 (1), 9-22.

Aktaş, B., & Tekinarslan-Çifci, İ. (2016). Müzik öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine yönelik yaptıkları öğretim uyarlamalarının belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (İpekyolu Özel Sayısı), 2165-2179.

Altınölçek, H. (2013). *Müzikle Tedavi / Müzikle İletişimin Terapide Kullanımı*, 62-125 İstanbul: Kitapevi Yayınları.

Artan, İ. (2001), Engelli Çocukların Eğitiminde Etkili Bir Teknik: Müzik, *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 21, Sayı 2 (2001) 43-55.

Aykanat Girgin, B. & Balcı, S. (2015). Fiziksel Engelli Çocuk Ve Ailesinin Evde Bakım Gereksinimi . *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* , 4 (2) , 305-317. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gumussagbil/issue/23828/253856> [Erişim Tarihi: 30.12.2022].

Baysal, Nilgün. 4-6.5 Yaş Grubundaki Down Sendromlu Çocukların Dil Gelişimi Eğitimlerinde Müzik Öğelerinin Kullanılması, Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, 1983.

Cemalcılar, A. (1988). İletişim Sanatı Olarak Müziğin Öğretim ve Eğitim Ortamlarındaki Kurumsal Yapısı İle Yaygın Eğitimde Bir Model Önerisi, 25-86 Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Ceylan, F. (2012). *Okul Öncesi dönem İşitme Engellilerde Müzik Eğitimi ile Çocukların Gelişim Özellikleri Üzerine Terapötik Bir Çalışma*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Clark. M (1989) *Language through II V İng: for hearing• Impaired children*. London Hodder and Stoughton.

ÇEVİK, D. Beste; “Müzik Öğretim Yöntemlerinden Orff Müzik Öğretisine Genel Bir Bakış”, *BAÜ FBE Dergisi*, 9 (1): 95-100, 2007.

ERTEN,N (2010). “İşitme Engelli Koklear İmplant Kullanıcısı Çocukların Rehabilitasyonunda Müziğin Pragmatik Kullanımı”. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Müzik Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans.

Göktepe, E. M. (2013). *Müzikte Ses, Süre, Hız, Yoğunluk*. (3.Baskı). Ankara: Phoenix Yayınevi, 7-85.

GÜLER, E. “Tıbbi Ortamların ve İlişkilerin Engelli Kişilere Uygunluğunun Etik Yönden Değerlendirilmesi” Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı, Adana, 2005.

GÜRGEN, Elif Tekin; “Müzik Eğitiminde Yaratıcılığı Geliştiren Yöntem ve Yaklaşımlar”, *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (12): 81-93, 2006.

Güven, E. (Eylül,2011). Müzik Dersleri ve Kaynaştırma Uygulaması, *Kastamonu Eğitim Dergisi* 709-718, cilt 19, no 3, Kastamonu.

Jung KH, Won JH, Drennan WR, et al. Psychoacoustic performance and music and speech perception in prelingually deafened children with cochlear implants. *Audiol Neurootol*. 2012;17(3):189-197. doi:10.1159/000336407.

Kalathottukaren RT, Purdy SC, Ballard E. Prosody perception and musical pitch discrimination in adults using cochlear implants. *Int J Audiol*. 2015;54(7):444-452. doi:10.3109/14992027.2014.997314.

Koç, E. M., Ayhan-Başer, D. Kahveci, R., & Özkara, A. (2016). Ruhun ve bedeninin gıdası: Geçmişten günümüze müzik ve tıp. *Konuralp Tıp Dergisi*, 8(1), 51-55.

Özsoy, Yahya ve Özyürek, Mehmet ve Eripek, Süleyman. "Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar", *Özel Eğitime Giriş*, Karatepe Yayınları, 35-65, Ankara, 1992.

POLAT, Filiz; “İşitme Engellilerin Eğitiminde Kullanılan Yöntemler”, *Özel Eğitim Dergisi*, 2 (1): 24-32, 1995.

Rosenbaum P, Paneth N, Leviton A, et al. A Report: The Definition And Classification Of Cerebral Palsy April 2006. *Dev Med Child Neurol* 2007; 49(109): 51-58.

SABAN, A. Çoklu Zeka Teorisi ve Eğitimi. Ankara: Nobel Yayınları, 42-58, 2005.

Sarp, T.F. (2013). *İşitme Engelli Bireylerde Görsel Algı*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Say, A. (2001) *Müzik Öğretimi*. (3.Baskı), 120-220, Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Söylemez, Z. Ö. (2013). *İşitme Engelli Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Empati Eğilimleri ile Sınıf Yönetim Becerileri Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

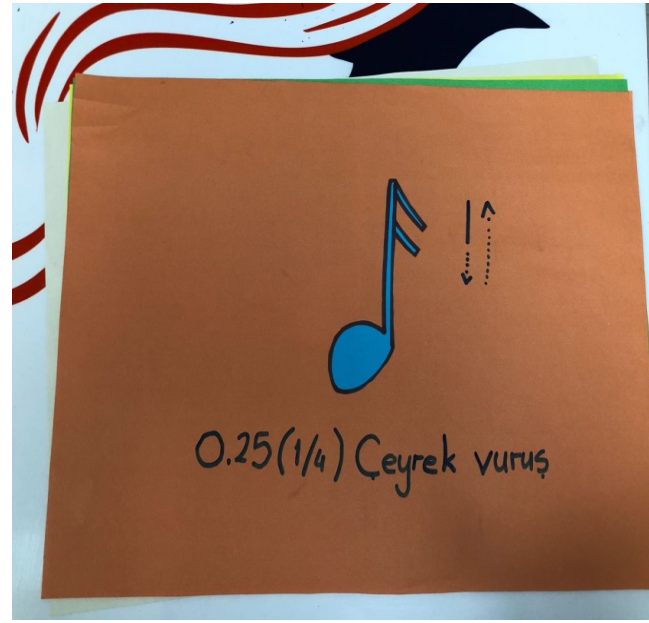
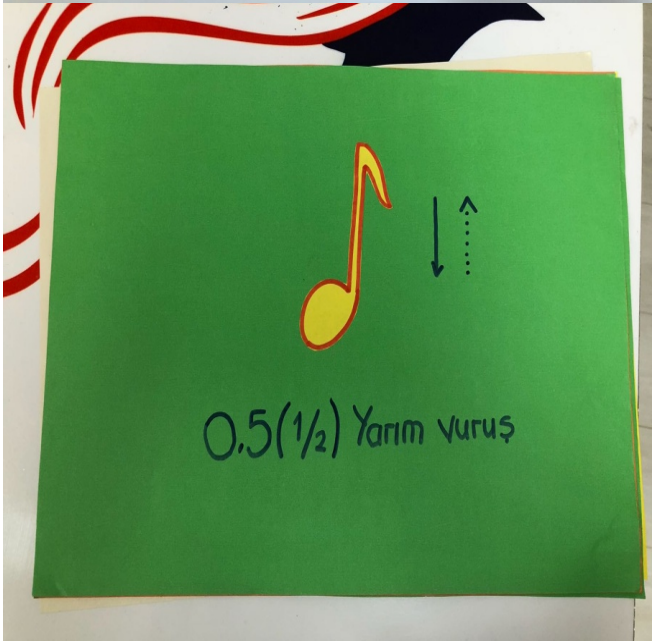
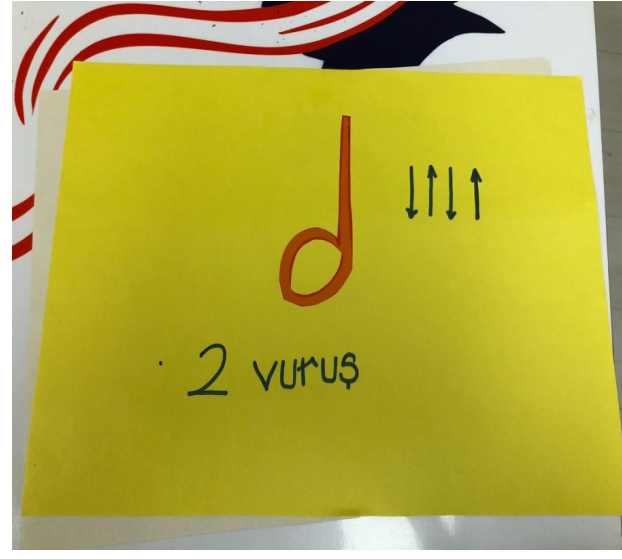
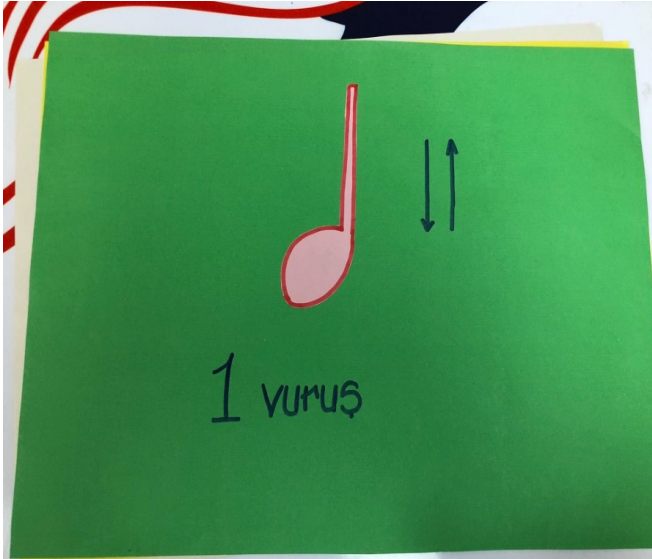
Türk Dil Kurumu (TDK) İşaret Dili Sözlüğü. Erişim Tarihi: 03 Mayıs 2017, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=264 [Erişim Tarihi: 26.12.2022].

Türkiye Özürlüler Araştırması Temel Göstergeleri 2002. <http://www.engelsiz.hacettepe.edu.tr/belge/ozida.pdf>. [Erişim Tarihi: 26.12.2022].

Uçan, A.(1996). İnsan ve Müzik İnsan ve Sanat Eğitimi, (2. Baskı), 126, Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Yılmaz,İ (2015). Duyma engelli perküsyon virtüözü Evelyn Glennie: Müzik dinlenmez hissedilir. *Hürriyet Gazetesi*. Erişim Adresi: <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/muzik-dinlenmez-hissedilir40004382> [Erişim Tarihi: 17.02.2021].

EKLER

Şekil 3 Nota Değerleri

Şekil 4 Nota Kalıpları

Şekil 5 Uygulama Aşamaları

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Semih TANGÜNER
Uyruğu : TC

EĞİTİM

Üniversite : Batman Üniversitesi Merkez Batman, 2018

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görevi
2012-2013	Batman Bahçeşehir Koleji	Keman Eğitmeni
2013-2014	Batman Fen Bilimleri Koleji	Keman Eğitmeni
2014-2015	Batman Final Koleji	Müzik Öğretmeni
2015-2016	Batman Final Koleji	Müzik Öğretmeni
2015-2016	Batman Ted Koleji	Keman Eğitmeni
2016-2017	Batman Final Koleji	Müzik Öğretmeni
2016-2017	Batman Bahçeşehir Koleji	Keman Eğitmeni
2017-2018	Batman Final Koleji	Müzik Öğretmeni
2018-2019	Batman TOBB GSL	Müzik Öğretmeni
2018-2019	Batman TÜPRAŞ	Koro Şefliği
2019-2020	Batman Final Koleji	Müzik Öğretmeni
2020-2022	Batman Girne Koleji	Müzik Öğretmeni
2022-2023	Batman Ted Koleji	Keman Eğitmeni
2022-2023	Batman GSM	Keman Eğitmeni

UZMANLIK ALANI: Keman Eğitmenliği

YABANCI DİLLER: İngilizce